

ROMAN

No 9

SISU:

H. Courths-Mahler: Rani amulett
Jack London: Hundiweri.
Juhani Aho: Kodusõit.
Ed. L. Wöhrmann: Seal, kus mühab.
A. af Hedenstjerna: Tema elutöö.
Auli: Nooruke.
A. Hotner-Grefe: Mõistatus.
Tor Hedberg: Kokkusaamine.
Ottwell Binns: Wiie palmipuu saar

KIRJASTUS-OSAÜHISUS „ARENG”
TALLINN, 1926. A. V. AASTAKÄIK

Hindmõistatuse lahendus

Nr. 4 (94)

Õiged seletused saatsid :

Tallinnast: I. Anwelt, H Arnower, Hertha Armann, Ada Altberg, K Adamson, E. Awendt, K Awendt, Anna Anso Eino Besfamil, E. Emann, Erna Emmar, Alfred Frants, B. Grasberg, Leonid Grigorjew, W. Granfeldt, A Grünberg, H Heinbaum, Heinrichson, B. Johanson, Erich Johanson, Arwed Johanson, Ewald Jäänmer, Arkadi Jürisson, W. Jürisson, A. Kauler, F. Isajew, Joh Killak, Hans Kippar, L. Kreegi, H. Kägu Karl Karu, Agnes Kütt, Artur Kägu, Walter Kaasik, Salme Luuk, W. Leiner, A. Luige, Alma Lipso, Erna Mustik, E. Möllifer, Margot Malm, Selma Malm, Amanda Neumanskraft, Walfried Neumanskraft, Ella Nipman, Richard Pülberg, Wera Press, Olga Pärlin, Erich Peegel, F. Prooso, W. Pukk, Alfred Petton, Erich Pärn, G. Petri, Herbert R, M. Rosenstrauch, M. Redlich, Nelly Reintam, Lydia Riis, N. Raudwere, K. Rebane, W. Reinhold, K. Saarepera, Leida Simmer, Arseni Seema, Egon Salon, Aliide Sareoks, E. Tamm, A. Tuurfeldt, A. Ufer, W. Waho, E. Waho, C. Wahlmann, Aug. Weidenthal, R. Wessmann, Paul Wesilind, Karl Wiismann, H. Weinberg, R. Walter,

Tartust: A. Allas, M. Braun, Joh. Jõul, L. Jõul, E. Kiwastik, O. Nõöp, Hedwig Puijat, A. Weimann.

Walgast: Ed. Allas, M. Elias, O. Hiiop, Elly Liiw, Elwy Mürk, E. Neumann, O. Sisask.

Wõrust: Jaan Kilk I. Põld,

Pärnust: Ats, W. Bluman, Lilly Hendrikson, E. Kewardt, Hermann

Lindebaum, Alja Melder, A. Mängel, Elise Nuume, M. Oidermann, Arseni Sipelgas, Antsi Tolp, Brigitte Udikas, Linda Warm, Weronia.

Viljandist: E. Oinas, A. Tults.

Rakwerest: Helki Fritz Kask, Johannes Kask, Felix Tenneberg.

Narwast: Karin Roots.

Mõisaküllast: M. Palu. **Tapalt:** W. Kull, H. Mikkin, Aleksander Rätsep, Joh. Rätsep. **Tormalt:** Willem Dawel, **Wägewalt:** L. Aumees. **Wändrast:** Adolf Bergmann. **Toilast:** Th. Eljas. **Aserist:** Lola Einberg, A. Tomingas, T. Weigel. **Ristiküllast:** Emilie Grents. **Juurust:** Joh. Kulderknup. **Jõhwist:** Clara Kask. **Kiltsist:** A. Kompus, J. Kangur. **Keilast:** A. Kutpri. **Kurilt:** Hermann Krummast. **Killingi Nõmmelt:** H. Päärmann. **Keenist:** Saldos. **Sangastest:** Oswald Saul. **Otepääst:** Koit Saar. **Haapsalust:** Wold. Kiwisto, Helmi Lapmann, Helene T. Kuressaarest: Armin Taew. **Jõgewalt:** R. Terasmägi. **Paidest:** Elisabeth Wolkonskaja. **Sakust:** Wi-Re. **Kõnnust:** Jakob Wilipus. **Wiimsist:** E. Unt. **Sondast:** Ernst Roost. **Saare Kärlast:** G. Tuling. **Riiseperest:** Johannes Org, R. Pilberg. **Sompast:** R. Rikken. **Kundast:** Ed. Tank. **Wõhmutalt:** F. Schmidt. M. Tsaan. **Kurilt:** Linda Uusmann.

Neist wõitsid loosimisel: 1) G. d. Annunzio „Surnud linn“ tragöödia — L. Aumees, Wägewalt; 2) J. Barbarus „Kolmnurk“ — Linda Warm, Pärnust, Riia t. 143; 3) Georg Kaiser „Gaas“ — Lola Einberg, Aserist.

„Romaani“ tallitus

Hindmõistatuse lahendus

Nr. 5 (95)

Õigeld seletusi saatsid:

Tallinnast: Karin Awendt, Egon, Awendt, K. Allisson, Anna Anso, Artemi Altermann, H. Arnower, E. Arnower, K. Adamson, Ewalt Alt, Linda

Aken, I. Anwelt, Paul Aljas, Eino Besfamil, M. Braun, Sinaida Dõnne, E. Eemann, Angela Elwei, Erna Emmar, Alfred Frants, B. Grasberg, Leonid Grigorjew, W. Granfeldt, H. Gründorf, A. Grünberg, H. Herodes, B. Haltrik,

Romaani

Ilmub kaks korda kuus.

TELLIMISE HINNAD:		Toimetaja: P. GRÜNFELDT.	KUULUTUSTE HINNAD:	
Aastas (24 nr.nr.)	Mk. 750.—	Wäljaandja: K. o.-ü. „ARENG“.	1/1 lhk. M. 3500.—	1/4 lhk. M. 900.—
1/2 „ (12 nr.nr.)	„ 400.—	TALITUSE AADDRESS:	1/2 „ „ 1750.—	1/8 „ „ 450.—
1/4 „ (6 nr.nr.)	„ 225.—	Tallinn, Müüriwahe tän. nr. 16	1/3 „ „ 1200.—	1/16 „ „ 225.—
1 kuus (2 nr.nr.)	„ 80.—	(uks B Laenupanga majas).	Tekstis 50% kallim.	
Üksiknumber	„ 40.—	Telefon 12-53.		

Tellimisi wõtawad wastu kõik postkontorid, raamatukauplused ja „Romaani“ esitused.

Nr. 9 (99)

Mai 1926

V aastakäik.

Rani amulett.

Salsa kirjaniiku H. Courths-Mahler'i romaan.

6

Teda teretati üliarmastuswääriliselt. Tema nähti rõdmuteatetoojat, sest krahwi kübarateerutus oli perekonnale telegrafeerinud: „Testamenti ei ole — meie oleme pärijad!“

Mõlemad kometesid, priske, aga igapäewased nähtused, filmitsefid uudishimulikult ja pisut pahaselt ilusat elegant naissekretäri. Nad olid oodanud palju lihtsamat inimest näha.

Aga kolm noort krahwi tulid ruttu kohale ja kumardasid väga wiisakalt.

Krahwinna, kena, energilise näoga daam andis nüüd tüdrukule käsu, Fredat tema tuppa, juhatab.

„Kui olete reifitolmu mäha raputanud, preili von Waldau, siis ootame Teid õhtusöögil. Tüdruk juhatab Teid söögtuppa,“ ütles ta.

Freda nokutas wiisakalt pead ja läks tüdruku kannul trepist üles. Kolm noort krahwi waatasid temale suuril filmil ja ärewate nägudega järele.

Siis aga pöörasid kõik perekonnaliikmed isa poole ja läksid elutuppa.

„Noh, isa, kas said teada, kas tädi Elisabeth on testamendi järele jätnud?“ küsis kõige wanem poeg teiste eest.

Krahw Hohenau tegi väga tähtsa näo. „Rõõmustage ühes minuga, testamenti ei ole.“

„Da see aga ka kindel, isa?“ uuris ettewaatlikult teine poeg, kes asjessor ja sellepärast kindel tahtis olla.

Naissekretäri tõenduse järele on see täitsa kindel. See neiu on meile eht päriks. Ta teab kõik täpselt, mis tädi Elisabethi puutub. Ja tema tõenduse järele ei ole tädi ei enne reifile minekut ega ka enne surma testamenti teinud.“

Ta jutustas täpselt, mis Freda temale sellest teatanud.

Kui ta lõpetas, largas noorem poeg püsti. „Hurraa! Nüüd on kõik hääd lõpnu!“

„Tähtsuta ennast, mu poeg, meil on ju leinaaeg,“ manitses krahwinna. Aga ta filmad naersid selle juures.

Ja kometesid kaelustasid üksteist hõsates. „Nüüd oleme partiid, Miimi!“ hüüdis noorem.

Ja Miimi läks isa juure ning wõttis ta õlgade ümbert kinni.

„Siis pärime ju ka tädi Elisabethi kuulsa ehteasjad, isa?“

Krahw Hohenau nokutas armulikult pead ja oli heas tujus. Tema kui ainus sugulane oli ju selles asjas perekonnas nüüd suure tähtsuse omanud.

„Muidugi, lapsed, kõik kuulub meile, sest kuna testamenti ei ole, siis olen mina ainus pärija.“

„Oh Jumal, Iha, nüüd oleme korrage rikkad, väga rikkad, efs ole nii?“ küsis Miimi edasi.

Krahw muutgas.

„Jumalale tänu, nüüd olen ma kõigist muredest lahti, ja kuigi teid on wiis õde-wenda, igaüks wõib omelt loota ümmarguse miljoni peale — wähemalt.“

Oli see hõiskamine!

Krahwinna tõstis jälle rahustades käe.

„Mitte nii, mitte nii! Kui see naissekretär seda hõiskamisest kuuleks!“

Miimi tegi kõrgi nõu.

„Mis on temal sellega asja, et rõõmu tunneme! Tädi! ei saa ta seda ju enam ütelda. Pealegi näib see preili von Waldau olewat õige nõudlik!“

„Minu arust ka,“ tähendas krahwinna.

Krahw silitas oma wurrusid.

„Õm. Ta on tõesti väga ilus ja elegantne.

Ja ta väga uhke, aga wiististi tubli isik. Tulge, istuge minu juure, ma jutustan teile kõit, mis ma temaga rääkisin.“

See sündis.

Ja kui krahw jutustas Freda poolt tagasilükatud tasusaamisest, ütles krahwinna:

„Arwatawasti on ta oma lamba juba nii kui nii kuldale wedanud.“

„Seda tahtsin mina ka ütelda,“ arwas Miimi.

„Igatähes pead sa temalt aruandmist nõudma kõige kohta, mis pärast tädi surma tema kätte oli usaldatud. Ka toatüdruk ja teener oleksid pidanud siia tulema kui tunnistajad,“ seletas krahwinna ärewalt.

Krahw tõstis tõrjudes käe.

„See noor daam ei awalda minu peale sugugi niisugust muljet, nagu ei oleks tema olewuses kõit tipptopp ja päikselge. Pidage meeles, ta on preili von Waldau ja väga mõjuwõimsa mehe tütar. Minu usaldus tema wastu on täielik.“

„Ta jätab tõesti väga hea mulje,“ arwas wanem poeg ja ta wennad nokutasid pead.

Krahwinna tõstis läed.

„Muudugi, kui mehed ainult ilusa näowad, siis kaotawad nad kõit otustamiswõime. Iगतähes tahan mina filmad lahti hoida.“

„Ma palun sind, mitte eelarwamist ainult sellepärast, et neiu ilus on. Pean teid kõit tungiwalt paluma, temale kõige lahkemini wastu tulla. Tema wõib oma tunnistusega meid paljude pahanduste eest hoida ja mulle on tema siinolek pärimisajade kiireks lahendamiseks väga tarwilik. Teda tuleb hoida heas tujus,“ ütles krahw energiliselt.

Sellega kindlustas ta Fredale omas maja wiisaja ümberkõimise.

„Noh, hea küll,“ ütles krahw'anna, „kuni meile teba waja on, waiwigu kõit iselikut tunded. Loodetawasti ei tarwitse ta siin kaua wiibida. Ja igatahes lafe temal enesele täielik aruanne anda.“

„Kõigepealt aga ka tädi ehtesajade üle, Iha,“ ütles Miimi. „Need olid tema käes hoiul.“

„Ja muudugi, nende kohta on tal ju wiististi nimefiri. Ja teie peate selle noore daamiga, ta ilust hoolimata, hästi läbi saama, niikaua kui ta siin wiibib. Nõõmustage ühes minuga, et testamenti ei ole, mis meile päranduse wõiks küsitawaks teha, ja nähte preili von Waldaus õnnetoopat, küll ta teile siis ka meeldib.“

„Seda teeme,“ seletas nüüd asseessor, ja ta wennad nokutasid heakskiitwalt pead.

Kolm noort krahwi läksid nüüd oma tuppa ennaft eraritetes korraldama. Nad tahtsid ilusa naissekretäri peale head muljet awaldada.

Hohenau perekonna meeswoost efitajad igatähes püüdsid Fredale wõimalikult lahkesti wastu tulla.

* * *

Pool tundi hiljem oldi jälle sõõgitoas koos ja oodati ilusat naissekretäri. Ja kui see ilmus, olid kõit hetke aega nagu halwatud. Freda nägemine mõjus kirjeldamatul wiisil. Ta oli enesele selga pannud lihtsa, ülla, musta siidikleidi, mis ühe osakese ta uhkest ilusast kaelast lahti jättis. Oli imetawlik, kuidas tore juuks oma metallilise kuldtooniga musta kleidiga kontrasteeris. Kaelas kandis ta peene kuldeteri osjas rant Suleih kingitust, mis peale selle weel kui brosh kleidi külge oli kinnitatud — tema õnnebrosh, nagu ta seda ehet nimeatas. Ja sõrmes säras tal krahwinna sõrmus.

Herrad silmitsid teda imestuse ja hämmastusega, daamid kadepalt ja laikwalt.

Uga temale tuldi pärast esimest kohmetusest toibumist igalt poolt lahkesti wastu. Herradel oli see lahtus eht, daamidil osawasti jareltehtud.

Freda oli küllalt tark ja osaw, et oskas sama tooni tabada. Westeldi väga elawalt. Uga daamid wahtisid wõlutuna Freda õnnebroshi ja sõrmust, ja krahwinna meelest o'i see kindel, et need mõlemad pärit olid krahwinna ehtekastist, ja tal oli kindel nõu, neid jälle sinna tagasi toimetada.

Uga selleks ei leidnud ta wõimalust.

Kui hõlgakohwrid teisel päewal kohale jõudsid, palus Freda kohe luba kõite neile

ette panna, et nad näeksid, et kõik kohtulikult tõendatud nimekirjaga loetakse oli.

Krahwinna pidi tunnistama, et kõik korras oli. Ta võis kõige armustavamalt uurida, efektust ega määrvaadet ta ei leidnud. Freda andis kõik tütt tükkide täpselt ära. Kõik oli täpselt kirjas, isegi asjad, mis pärast krahwinna surma ära põletatud. Samuti vastas ehteasjade arv ja hulk täpselt krahwinna enese poolt peetud nimekirjale. Ja sõrmuse juures, mida Freda nüüd kandis, seisis sama käekirjaga tehtud märkus:

„Freda v. Waldaule ustava teenistuse eest annetatud.“

See oli Fredale väga armas. Sest ta oli väga hästi näinud daamide umbusaldawat pilke tema ehteasjadel.

Ja kui pärast vastuvõtmist laua ääres istuti, ei jõudnud krahwinna sellest hoolimata, et ta umbusaldusel mingit põhja ei olnud, Freda õnneprohhi näitamata jätta ja ütelda:

„Teie kannate seal üht õige algupärast ja kallist ehet, preili v. Waldau. On see ka krahwinna Elisabethi kingitus?“

Fredale tõusis meri otsaotsile. Ta tundis umbuslikku uurimist.

„Ei, proua krahwinna, selle ehteasja kinkis mulle Royapetta wärstinna, Royapetta radsha Sunarest proua.“

Kõik ajasid kõrwad kikki, ja krahwinna tegi näo, nagu oleks ta tahtnud ütelda.

„Seda muinasjutu ma ei usu.“

„Kas tohin küsida, millisel juhtumisel Teile see kingitus anti?“ uuris ta kerge pillega.

Freda waatas talle juuril silmil rahulikult otja.

„Royapetta rani Suleih oli minu pensioni sõbranna Maud Readfort, Inglise lordi tütar. Tema andis mulle selle ehte lahkimiskingitusena pärast pikemat sealviibimist. Krahwinna Dorlaga ja mina olime radsha de pulma palutud ja me wiibisime ühes ja päewa tema palees.“

Suured hämmastanud filmad igal pool.

Freda sat aru, et ta kõik üsikasjalikult pldi ära jutustama, mis aurikul ja pulmapeol sündinud.

Siis ütles Miimi, kel kade meel oli ja Fredale kingitust tahtis sapistada:

„Mina kardaksin seda kanda, sest see ehe võiks kaasa tuua õnnetusi.“

Freda naeratas.

„Seda ei tarwitse mina karta. Sel ehteasjal olla hoopis õnnetoom jõud.“

„Tõesti?“

„Jah, rani finnitab seda mulle.“

„Ah, seda peate meile jutustama, armuline preili,“ palus assessor tulise pilgu saatel.

Freda mõtles rani sõnadele:

„Õnndsõulise võimuga tõmbavad need kiwid armastatud mehe südame sinu juure, nii et ta sinust iial ei wõi lahkuda, kuni sa ise armastuses tema peale mõtled.“

Mingisuguse hinna eest ei oleks ta sellest nende ükskõiksete, uudishimulikkude inimeste ees rääkinud. Ta jutustas ainult üldiselt wana Uja nõidsõnast ja rani tõendusest, et ehteast temale õnne toowat ja et ta seda pidawat kandma püewal ja wõl, kui tahab olla õnnetuste eest kaitstud.

„Kas usute seda õnnetoomat mõju?“ küsis krahwinna.

„Usun igatahes, et rani mulle selle ehte kinkis kõige südamlikumate soowidega minu heaks käekäiguks. Ja juba sellest on mulle küllalt selle ehte armastamisest ja alatisest kandmisest, nagu ta seda soowis.“

Herrad palusid Fredat, et ta neile ka India pulmadesst kõneleks. Seda tegi Freda väga elawalt ja nii põnewalt, et kõik hingetult kuulastid.

Sama päewa õhtul kirjutas Freda wendnale, et ta esiotja teadmata ajaks Behnsbergi jääb ja siit uut kohta hakkab otsima.

„Wõid minu pärast muretu olla, mu armas Hans. Krahw Hohenau aitab mind tunnistuse ja soowitustega. Küll ma juba midagi leian. Esiotja wiibin siin, sest minu teenistust wajakse siin weel mõni aeg,“ ütles ta kirjas.

Päewad möõbusid Behnsbergis Fredale üldse õige lõbusasti. Ta töötas iga päew krahw Hohenau seltsis mitu tundi asju korraldades. Ja filmanähtawalt wiiwitas krahw asjade lõpetamist jõudumööda, et noor daam wõimalikult kaua Behnsbergi jääks. Sest Freda muutis elu tema mõisas ja perekonnas väga huvitawaks.

Ka noored krahwid oli samas arwamisest ja otsisid tihti Freda seltsi, kuid läheneda Freda neid enesele ei lastnud.

Freda leidis noored krahwid olemat õige tähtsusetud ja ebahuvitawad. Ta wõgenes nende labasest westkusest oma mõtetega Gerhard Rudeni juure waikses igatsuses. Ta ei suutnud teda unustada ega — tahtnudki. Mõte temale ja huwitawatele tundidele, mis ta tema seltsis weetnud, heitisid seletawat walgust kõigele ta elule ja täitsid ta hinge hajameelse rõõmuga. Ja mõnikord filmitseis ta mõtiskledes oma õnneprohhi ja wahtis unistades kaugale. Kas oli olemas wõlumust, mis tõmbas südant südame lähedale? Ja milline wõlumus võiks olla tugewam ja mõjuwam kui puhast tugew armastus, seefugune, nagu see ta hinges elas?

Olles üffi ja mõtelles õige südamlikult temale, siis nägi ta teda otse käega katsutavalt oma ees kõige ta mehifuses. Siis arwas ta oma häält kuulwat ja tema piilu tundwat — nõnda, kuidas ta teda oli silmitsenud lahtudes, kui ta temale oli ütelnud: „Nägemiseni!“ Kas jai ta teda veel näha?

Freda raputas pead.

„Jõle Freda, jällenägemist temaga ei ole. Ja kui see oleks, siis oleks selle tagajärg aina walu. Tema on sinu juba ammu unustanud. Ara nõua elust enam, kui ta sulle siamaani on pakkunud. Rord oli su päew täis päikest — tookord, kui tema seltsis üle laia mere sõitis. See oli sinu elu õndsam aeg ja ei tule tial enam tagasi.“

Nõnda mõtles ta.

Päewad Lehnsbergis möödusid ruttu, ja wabal ajal pidas Freda intensiivset enefega tulewikuplaane. Ta kuulutas mitmes loetawamas lehes ja otssis ta ise hoolega kohta.

Ja ühel päewal leidis ta ühes Rõlmi lehes järgmise kuulutuse:

„Ostikse Kronau tehaste peadirektorile isikut, kes oskab kõnelda ja kirjawahetust toimetada Brantsuse, Englise, Wene, Hispaania ja Itaalia keeles. Soowitaw oleks daam, kes mõiks täita korrespondendi ja sekretäri kohuseid. Kaupmehelik haridus mittetarvilik, küll aga on tarwilik walitud ümberkäimise wiis — sest et temalt mõnikord ka tõlgi kohuseid nõutakse, ja woolaw, elegantne stiil. Kirjalikud palwed ühes elulooga ja tunnistuste ärakirjadega saata Kronau tehaste juhatusse nimele Abheini ääres.“

Huwitatult tõstis Freda pea. Ta luges kuulutuse weel kord tähelepanelikult läbi, ja ta silmad hakkasid särama. Kronau tehastest, mis mitte üffi Sakjamaal, waid kogu maailmas tuntud ja kuulsad, oli ta juba õige sagedasti kuulnud. See pidi olema määratusuur ettevõtte. Ja sinna kohta saada oli tingimata püüdmiseväärne. Seal et wõinud ta olla ka nii seotud kui seltsineinuna. Ja seesugust kohta kui krahwinna Dorlaga juures ta ometi enam ei leidnud.

Tal oli kindel nõu seda kohta paluda. Wennale ei tahtnud ta sellest efiotsa weel midagi teatada. Sellega oli aega seni, kuni tal see koht ju käes oli. Teda oli lihtsalt waja seada teguri ette. Ja enefestmõista tahtis ta weel hoolikamalt kui siamaani hoida saladust, et parun Hans v. Ramberg tema wend oli.

Ta läks lehega krahw Hohenau juure, näitas talle kuulutust ja teatas, et seda kohta soowib, sest et ta sellega saab hakkama, paludes, et krahw temale tunnistuse annaks.

Krahw waatas talle naeratades otja.

„Siin wõin Teile oma soowitusega wõib olla wäga kasulik olla, armuline preili. Mina tunnen juhuslikult Kronau tehaste teisi direktorit isiklikult ja olen tema sõber juba palju aastaid. Sellepärast wõin Teile heaks mõne hea sõna ütelda — ja Jumal teab seda — kõige sügawama weendumusega. Teie tublidust olen ma neil päewil tundma õppinud ja nõud, mis kuulutuses loetletud, täidate Teile täielikult. Nii siis kirjutage kohe kiri walmis. Tunnistuse annan ma Teile wiibimata ja saadan selle ühes soowituskirjaga direktor v. Strehlenile Teile tupp. Soodan kindlasti tulemust ja rõõmustan südamest, et Teile wõin meelegahead teha.“

Freda tänas lahtuse eest.

Krahw silmitses teda pead raputades.

„Mitte tänada — mitte tänada. Mina olen Teile, teab Jumal, enam tänu wõlgu. Ei taha Teile ütelda meelitusi, aga ma imestan Teid — jah — seda ma teen!“

Weel samal päewal läks kiri Kronau tehaste direktorile teele.

Freda aga ei pannud käsi nüüd weel sülle. Ta ei teadnud ju, kas ta palwe tähelepanu leiab, ja uuris kuulutust edasi.

Ka oma kuulutuste peale jai ta pakkumisi, aga kõik nad olid niisugused, millised ei wastanud ta soowidele. Ta tahtis Kronau wastuse ära oodata ja siis, kui tarwis, unesti kuulutada.

* * *

Freda ei aimanud, kes Kronau tehase perimees ja peadirektor oli, muidu ei oleks ta mingisugusel tingimusel seda kohta soowinud.

Oli mõni päew hiljem, kui Freda oma kirja Kronau tehastele oli ära saatnud. Tehaste teine direktor, herra v. Strehlen, lahtus suures direktorinimajast ja sammus peateed mööda, mis tehastest läbi wiis, alla teisel pool metsa alla seiswa tehaste omaniku herra Gerhard von Rudeni villa poole.

Gerhard v. Ruden istus oma töötoas kirjutuslaua ees ja waatas tupp-tulijale wastu.

„Mis Te mulle toote, herra direktor? Palun, mõlke istet. Kas soowite suitsetada? Siin — palun, teenige ennast!“

Nende sõnadega tähendas Gerhard suitjudele, mis kirjutuslaua kõrwal walmis seisid.

Direktor kummardas ja wõttis istet.

„Täna wäga — aga ma enne lõunat ei suitseta.“

"Ah, tõsi! Olin selle jälle unustanud. Nii siis — mis Te mulle toote?"

"Minult peotäie kirju kohajoomitatest wõlja-kuulutatud koha asjus, herra v. Ruden. Lõin nad Teile läbiwaatamiseks ja walitaks."

Gerhard heitis käega.

"Oh ei, palun, ärge mind nendega segage. Mul pole minutitki aega. Kuna ma preili Marbuschi nii ruttu pidin lahti lastma, olen nüüd tööga koormatud. Ja nagu teate, pean ma homme hommikul tähtsale konverentstile Berliini sõjaministeeriumi sõitma. Palun Teid, walige ise oma heaksarvamise järele ja kaubelge meile ruttu tubli isik. Mulle on väga tähtsast, et ta Berliinist tagasitulekul juba eest leian. Preili Marbuschi puudub mul väga, aga ma ei wõinud teda ju kinni hoida, kuna ta oma surnud õe laste eest peab hoolitsema."

"Kas ei wõiks ma Teile büroost mõne korrespondendi seniks abiliseks saata?"

"Ei, ei, need on kõik liig pikaladased. Mulle on kõige armsam, kui kauplete mõne daami. Tingimata on daamid palju kiiremalt arusaajad. Muidu jätan Teile waha walituseiguse. Teie teate ju, mis mulle waja on."

Direktor kummardas.

"Tähtsin Teile tõesti soovitada ühe daami, keda mulle frahw Hohenau väga soojalt on soovitanud ja tublits kiitnud. Ka see, mis ta ise kirjutab, on väga kena. Stiil on suurepärane. Kõik nõutawad tundmised on olemas."

"Hea küll, hea küll! Enam ei tarwitse ma teada. On ta praegu waba?"

"Jah, wõib igal ajal kohale tulla. Wiibib praegu mõõduwalt Lehnbergis — nii siis üsna lähedal."

"Nus. Wõtte siis see daam. Tingimused on Teil ju teada. Kõik muu jätan Teie hoole. On Teil muidu veel midagi tähtsat?"

"Praegu mitte. Ma ei taha Teid kauemini eeskitada."

"Minu aeg on tõesti möödunud, sest mul on enne reift veel rohkesti tööd. Ohtupooltel tulen veel kord Teie juure direktioonimajja. Plaanid Berliini konverentsti jaoks saan ma omelt täpselt täna õhtuks?"

"Kella kuueks wististi."

"Nus! Nii siis hoolitsege, et see daam hiljemalt 15. augustil siin on."

"Peab sündima."

"Ragemiseni, herra direktor!"

Ta andis von Strehlenile kätt, ja see lahkus toast.

Gerhard töötas walgasti edasi, ilma üleswaatamata, kuni ta tähtsa tööga walmis sai. Ta pani mõned kirjutused kottu ja peitis need mappi, mille ta siis kinni pani.

Siis heiskas ta.

Ilmus teener.

"See mapp minu kohwrisse, Braun!"

Teener kummardas.

"See sünnib, armuline herra!"

"On mu õde kodus?"

"Armuline preili wiibib oma tubades."

"Hea küll."

Teener lahkus.

Tähti aega jalutas Gerhard taas edasi ja tagasi ning mõtles. Nähtawasti olid tal tähtsad mõtted. Sest Berliini konverentstil tulid tähtsad otsused harutusele. Ja niisugused asjad korraldas ta kõige parema meelega ise, olgugi, et ta oma kabe direktori peale wõis kindel olla.

Kui ta kõik meel kord oli läbi mõtelnud, tõmbas ta jügewasti hinge ja astus akna juure. Selgesti ja terawasti waatasid nüüd ta silmad, wähematti pehmet sära polnud neis. Ja ta näojooned olid kindlad ning energilised.

Ulla seisis suures aias ringu otjas. Siit aknast paissid talle filma Kronau tehased täies ulatuses. Ja kui pilk kõrmale pöörbis, nähti Rheini jõe kergeid wooge päikse lääes sirawat.

Teisel pool metsasalka seisis hulk pikki hooned kõrgete, laiade akendega, kust päiksewalgus takistamata wõis sisse pääsena. Neisse hoonetesse olid asetatud töökojad. Nad olid täpselt üksteise sarnased ja teised reas ning rinnas kui ristikeseatud sõdurid. Kaugel nende hoonete taga seisid walamiskojad oma hiiglakorstenadega, katlamajad, masinateruumid ja elektrimajad. Ja selle kõige kõrgel tuikas elawa loomise kõwa tuisksoon. Lühanded inimesed töötasid mesilasustusega Kronau tehastes, mis terwe linna ehk koguni wäikse riigi sünnitasid. Paremal pool Rheini kaldal seisid suured büroomajad, töösaalid inseneridele ja nende taga, ata sees, direktorite ja kõrgemate ametnikkude elumajad. Pisut eemal nendest seisid rohelistes rida wäikseid, villataolisi majasid, kus elasid insenerid ja ametnikud oma perekondadega. Igas niisuguses majas oli last wõi kolm korterit.

Ja kaugel walamiskahjude taga ülestõuswa mäeina äärest paistis hulk wäikese, punase katusega majasid. Need olid töölisteasunduse majad, mis üle mäe edasi ulatasid.

Hulk raudteerööpauid jooksis kogu tehastest läbi. Mendel kihas elu. Isegi õhus hõljusid traatkõitel alataja wäiksed wankrid sütega, rauaga ja mu warustusega.

Tähti aega wiibisid Gerhardi filmad rahuldatult oma uhkel riigil. Siis aga tekkis ta näole ilme, nagu wiibisid ta mõtted mujal. Ta filmad omasid jälle selle pehme, igatsewa pilgu, millega ta oli waadanud tookord üle

reeltngu ja mida seal warem keegi ei olnud näinud. Kui ta seejuguksite pilludega mõtetesewajunult kaugele waatas, siis seisiks Freda v. Waldau tema filmade ees.

Ta ei olnud suutnud seda neiu unustada. Mulje, mis Freda temale awalданud, polnud kustunud; wastuoksa — ta oli päew päewalt kašwanud. Ikka enam ja enam selgus temale, et ta seda neiu armastas, nagu ta weel lebdagi teist ei olnud armastanud, ja et ta teda iial ei suutnud unustada. Ja igatsedes ootas ta filmapiltu, mil ta teda kord jälle wõis näha.

Et ta Fredat uuesti nägema pidi, oli temas kindel, oieti juba sel hetkel, mil ta temast oli kaikutta sadamas lahkunud. Kui neiu tema filmist kadus, oli ta enesele ette heitnud, et miks ta oma õnne ei olnud finni pidanud. Arahwinna Dorlaga oli temale ütelnud, et ta hiljemalt jõuiks jälle kodumaale jõuab. Sinna oli weel mitu kuud aega ja see oli tema arust liig pikk aeg.

Mõnikord naeratas ta enese ja oma igatsewa kärstituse üle. Kes temale warem oletaks ütelnud, et ta kord sel kombel neiu järele ihkab, kelle seltsis ta reisil lühitese aja wiibinud, tema ei oletaks seda inimest uskunud. Tema oli alati oletanud, et tema suurt ja sügawat armastust ei suuda tunda, kuna teda raske oli soojaks kütta. Temale näis see olewat enesestmõistetaw, et ta kord enesele külmalt abitaasa walib, kelle seisuford tema omaga umbes sarnaneb. Ja nüüd igatses ta ühe waele seltsineiu järele, igatses tema otse uskumata jõledalt ja ei teadnud, kuidas ta temast nii kaua jõudis ilma olla. Aeg, mil ta teadis Fredat wiibiwat Noyapetta pulmapiidustustel, oli kašwanud palawikutaoltsse igatsusse. Siis teadis ta ju weel wähemalt, kuhu oma igatsust waja oli saata, et temaga kokku saada.

Mõnikord waldas teda hinge finni matterw hirm, et teda ehk ei wõiks wastu armastada. Siis tuletas ta eneselele muretsewalt meele neiu iga pillu ja sõna, mis ta näinud ja kuulnud. Kas olid ta filmad tõesti sarama lõõnud, kui ta äkki tema ette ilmus, wõi oli see ainult ta meeltepetus olnud? Muudu polnud ta neiu poolt iial mingisugust erilist huwi enese wastu märganud. Ainult lahkumistunnil oli neiu suu ümber heljunud mingisugune ärras ilme, ja sellele mõteldes hakkas ta süda igaord tungiwalt põksuma.

Uga kust wõis ta teada, et see lahkumisarduš oli temale kuulunud?

Ta teadis nüüd, et see oli olnud Freda uhtse rahu, mis talle oli wõimaluse annud ikka jälle oma tunnete asjus waikida. Ja ometi oli

neiu temale armsaks saanud nimelt ta ülla uhtse pärast, tundes, et neiu sellepoolest oli temaga sugulane, kuigi nende eluolud muidu lahtu läksid.

Ja seda teadis ta selgesti, kui ta selle neiu kord kostis, siis wõttis neiu need kosjad wastu ainult siis, kui ta teda armastas. Ja sedagi teadis ta nüüd kindlasti, et ta üldõnnelikults sai, kui neiu oma armastuse temale kinkis ja tahtis olla tema oma.

Ta oli täiesti uppunud oma unistustesse ja ehmatas nüüd, kui ta toaüks äkki awanes.

Ta pööras ümber.

Meetlew neiupea waatas uksepraod wähest tuppja ja kaks musta saramafilma filmitsefid teda kelmikalt.

"Kas on luba pühaimasse paika astuda?" küsis rõõmus hääl.

Gerhard toibus ruttu.

"Tule aga siise, Gewa! Sul on õnne, olen oma tööga parajasti walmis."

Noor daam walges kleidis astus tuppja, hingas sügawasti ja wõttis Gerhardi käealt finni.

"Jumalale tänu, Gerhard, et waba oled, sest mul on sulle midagi wõga tähtsat ütelda, millega ma ei wõi wiitwitada."

Gerhard kergitas kulme ja waatas naerdes oma meetlewale üle.

"Noh, selle peale olen küll wõga uudishimulik. Ütle lühidalt, mis su südbant waewab."

Oli näha, et õde ja wend ütsteist jõdamest armastastid.

"On see tõsi, Gerhard, et sa hommikul wara Berliini reisisid?"

Gerhard nokutas.

"Jah, Gewa, see on tõsi."

"Kui kauaks?"

"Seda selgesti ei tea. See oleneb minu äri korralduse wõimest."

"Noh, umbes wõid seda ifkagi arwata."

"Umbes neliteifkümmed päewa."

Gewa v. Ruden jurus põse wenna õla nälale ja waatas temale paludes otša:

"Wõta minu kaasa!"

"Ah, Gewa, mul on palju äriasju ajada ja ma ei saa sinu eest hoolitseda."

Gewa naeris.

"Sest pole wiga, Wiktor täidab oma teenistusest wabal ajal rüülikohuseid. Ja õhtul oled ju sina ka waba. Ja kui teil kummagil aega ei ole, siis teen proua von Rodaga õstusid." Proua v. Roda oli von Rudeni villas au- ja majadaamiks.

"Nii siis tunneb mu õelene kord jälle igawust."

"Hirmjasti! Pean kord jälle suurlinna õhtu siise hingama. Nii siis — sa wõtad mu kaasa?"

"Sa pole ju vähematki ettevalmistust teinud ja mina pean hommikul tingimata kella teistsmehe rongiga Düsseldorfist teele sõitma. Düsseldorfist sõidan autoga. Nii siis peaksid sa juba kell 6 walmi autos istuma. Kas saad sellega walmis?"

"Saan. Ja olen täpselt kohal. Ettevalmistust ma ei waja. Tüdruk pakib weel täna mu kohwri. Ka proua v. Roda saab walmis. Ma ei taha sind vähematki tülitada, Gerhard. Me telegrafeerime weel täna Viktorile, et ta enese minu jaoks waba hoiab."

Gerhard silistas peaaegu isaliku õrnusega õe pead.

"Noh, hea küll, kui täpne oled, siis wõian su kaasa, aga oodata ma ei wõi."

Gewa naeris lõbusasti.

"Ettewaatuse pärast lasen ma enese juba kell 5 äratada. Suurepärase, et kord jälle Berliini saan. Soodetawasti muretseb Viktor meile mõned leitnandid mõnusateks feltfilisteks."

Gerhard näpistas teda kõrwalehest.

"Tahad ennast lasta kummardada?"

Gewa nokutas elawalt.

"Muidugi — isegi õige palju. Minu nõue komplimentide järele on õige suur. Siin näen ikka ainult neidsamu nägusid, kel minu jaoks ita aega ei ole. Siin jookseb igauks ainult töö järele."

"Minult mu weetlew õekene mitte," nokkis Gerhard.

Gewa ajas huuled torru.

"Aeg ajalt pean ma suurlinna sõitma, et siin siis mõni aeg jälle wälja kannatada. Seba ütleb Viktor ka."

"Jah, kui Viktor seda ütleb, siis peab see küll tõsi olema," nokkis Gerhard.

Gewa kaelustas teda tormikult ja andis talle suud.

"Aga nüüd tule lauda. Ujun, on wiimne aeg. Ja ma tahan proua v. Rodale ütelda, et ta enese hommikuks walmis seab. Suurt rõõmu see temale ei tee. Talle meeldib Rudeni villas walitsew rahu."

"Kui sina kord ka oled juba wiie-ja kuuekümne aasta wahel, küll siis sinagi juba hakab rahu armastama."

"Sinna on, Kumal tänatud, weel palju, palju aega."

Nad lahkusid käiklaks Gerhardi töötoast.

Teisel hommikul istus Gewa tõesti täpselt kell 6 proua Roda kõrwal autos, filmad naerul. Kui Gerhard ilmus, wõis auto kohe teele sõtta.

Täpselt jõudsid nad Düsseldorfis ka rongile.

Jõudes Berliini, wõttis neid waksallis wastu Viktor, kes ohwitserimundris weel kenam wälja nägi kui tsiviilriietes.

Naerdes wõttis ta Gewa kae alt kiini.

"Suurepäraline, Gewa, et kord jälle Berliinis kõik tahad pea peale pöördä." naljatas ta.

"On sul minu jaoks ka aega, Viktor? Gerhard on tööga koormatud."

Viktor nokutas pead.

"Kõik sünnib nii, Gewa. Meil on küll käimas ettevalmistused manöwüritele, aga niipalju aega kui wabaks saan pühendan sulle, ja rõõmuga. Mõne tunni iga päew. Peale selle olen ühe eriti toreba feltfimehe sinu jaoks walmis waadanud."

"On ta elaw?"

"Noh, Gewa, sinu jaoks ma juba igawat inimest ei wali."

"Ka ilus?"

"Peaaegu sama ilus kui mina."

"Ah sina ahw!"

"Gewa, selle eest maksad trahwi, olen mundris." Gewa naeris.

"Gerhard on mu rahakoti hästi täitnud. Mis maksab Berliin? Ostan ta ära."

"Gerhard, selle lapse peame hooldajate alla panema."

"Ta pole weel täisealine, Viktor," wastas Gerhard õe ja wenna naljatooni tabades.

"Siis on mul sulle weel mingisugune tore sõnum, Gewa," ütles Viktor.

"Lase aga lahti — neid wõin ma hulga kuulda."

"Meie tuleme manöwüritega Rheini ääre Kronau tehaste lähedale. Kui sa kahe nädala pärast koju lähed, wõid neid warsti oodata. Wiin kõik oma rügemendi ohwitserid sulle matja."

Gewa plaksutas käsi.

"Kui tore! Mõnda edasi, Viktor!"

"Nüüd aitab, Gewa!"

"Oh, kui hea meel mul on!"

"Muidugi, Gewa, uus lõbu tulemas, see rõõmustab sind," nokkis Gerhard.

Gewa nokutas lõbusasti.

"Ja kuidas weel!"

Viktor kõneles nüüd mõne sõna proua v. Rodaga kes mitu aega oli nende juttu kuulanud. Siis läksid nad waksali trepist alla walmiswasse autosse ja sõitsid hotelli.

Gewa ei olnud reisisit sugugi wäsinud ja tahtis weel samal õhtul midagi ette wõtta. Puna Viktor oma õde selgesti tundis, siis oli ta seda ette näinud ja selleks kawagi teinud.

"Nii siis esiti ooperisse, Gewa. Mängita'sse „Carmeni" ja Caruso laulab."

"Suurepärase — edasi!"

„Siis õhtusõddi esimene klassi weintrestoranis. Sellest mõtavad osa ka minu kaks selttimeest. Üht neist, Benno von Rinklebenit, sa ju tunnend.“

„Sü, tore mees, aga sessaadi kui ta kihlatud, on viisut tõssemaks jäänud. See ei sobi temale. Sa see teine?“

„On see juba teatatud „elaw“ selttimees, parun Ramberg.“

„Sü, olen selle paruni peale väga uudishimulik.“

„Ujun, et olen tabanud sinu maitse Tema on üks meie tublimatest õhmitseridest, aga ka väga huvitaw seltstonna-inimene. Sa ta mõib olla lustilik.“

„Miks oled sa selle mehe minu eest siimaani kõrwal hoidnud?“

Viktor kehitas naerdes.

„Pole minu süü, Gewa. Waremalt hoidis ta minust eemale.“

„Miks?“

„Seda küsisin ma eneselt ka ja arvasin, et temale olen liig sergemeelne. Aga ta meeldis mulle kõigist selttimeestest ometi kõige paremini ja siis panin, reifilt tagasi jõudes, temale lihtsalt pistoli rinnale ja küsisin temalt, miks ta minust eemale hoidub. Ja siis seletas ta mulle wabalt ja otsekoheselt: Teie olete minu jaoks liig rikas, herra selttimees. Mina katsun oma piisilise palgalisega waewaga läbi saada ja pean iga penniga arwestama. Kui mina hakkasin wõlga tegema, siis oleks see lõpu algus, sest ema surmast saadik pole enam kedagi, kes mind aitaks wõlga maksta. Nii näete, et mina Teiega läbiläimise pean loobuma.“

Gewa oli põnewalt kuulanud.

„Koh — ja sina?“

Viktor naeris.

„Mina küsisin temalt, kas see tema ainus tagasihoidmise põhjus on või on tal minu wastu veel midagi muud ütelda. Seda ta eitas. Ja mina ütlesin temale awalikult, et ta mulle hästi meeldib ja minus enese wastu nii kõrget austust aratab, et ma temaga tahaksin sõber olla. Kas ta sellega nõus on. Siis wastas tema, selle wastu ei olla temal midagi, kui ma ainult temaga läbiläies tahaksin tema elu- korda filmas pidada ja sellega lohaneda. Sellega olin ma nõus. Ja nüüd näeme üksteist kaks õhtut nädalas — ükskord tema ja ükskord minu juures. Tema lihtsast korteris on wagana mugaw elu. Tema toidab mind mitte liig rikalikult kaetud wõileibadega, praadmorskitestega ja kartulitega, mida ta teenijasõdur õige osawasti walmistab, ja jooma sinna juure klaasi teed või ka õlut. Ja kui tema minu juures

wiibib, pean teda sama lihtsalt koostitama, muidu on ta tufane. Aga need õhtud on mulle — seda teab Jumal — väga armsaks ja wäärustlikeks saanud. Tema on täis algupäraseid mõtteid. Loomulikult tahtis ta plehku panna, kui ma teda täna õhtul enese seltis palusin õhtusõögile ja ooperisse. Aga siis ajasin ma enesele rinna ette ja rääkisin kõrgeid toone, et seda nõudwat tema sõbra kohus minu wastu ja riitlikohus minu õe wastu, et ta tuleb. Tema ei tohi olla wäillane. Mina ootan temalt sel puhul erandlikult wastutulekut. Ja seda tegin ma nii suurepäraliselt mõjuwast, et ta kõik need neiteisikümmend päewa, mis sina siia jääb, lubas kõigege leppida.“

„Nüüd olen ma tõesti selle parun Rambergi wastu uudishimulik, Viktor. Mis sa temast minule jutustad, meeldib mulle. Kas sulle ka, Gerhard?“ küsis Gewa.

Gerhard nokutas.

„Ma rõõmustan, et Viktor paruni sõpruse on mõitnud ja ootan samuti kui sina temaga tutwust.“

„Selle saawutate täna ooperis. Rinkleben tuleb temaga kaasa. Mõitjin terve looshi. Proua von Roda, usun, täna saab sest pikem kooswiibime — kas peate wastu?“

Wana daam naeratas.

„Tean ju alati ette, mis mind Berliinis ootab, ja olen reifil juba ennast magamisega warustanud.“

„See on hea. Nii siis, Gewa, kuitpalju aega kulub sul enese korraldamiseks ooperi jaoks.“

„Selle järele, kui palju mulle aega jääb.“

„Kas jõuad poole tunniga walmis?“

„Muidugi.“

„Hea küll. Ja sina, Gerhard? Sa oled ju täna õhtul ometi waba ja tuled kaasa?“

„Muidugi, Viktor.“

„Kas tahad reifist puhata või jääme kofku, kuni Gewa walmis saab, Gerhard?“

„Kui mulle seltis oled, hea küll. Tule minu tuppa. Westleme weidile.“

Nii sündis.

Kui herrased hotelli jõudsid, läksid Gewa ja proua v. Roda kofe oma tubadeksse ooperi wastu walmistuma, wennad aga Gerhardi tuppa. Gerhard lastis pudeli weini tuua ja nad istusid lauakele juure afna alla, kuhu neile elu tänawast filma paistis.

„Teie tulete siis Rheini kaldale manöwritele, Viktor?“ küsis Gerhard.

„Ja, ja mõneks ajaks wististi just Kronau tehaste lähedale. Niipalju kui saan, wiibin siis kodus. Ja Gewa lõbub toon mõimalikult palju selttimehi kaasa.“

(Järgneb).

Hundiweri.

Ameerika kirjanik Jack London.

1

1.

Liha jälgimas.

Mustendaw kuusemets seisis kahel pool külmanud jõge. Tuul oli hiljuti puudelt walge lumewaiba maha puistanud, nii et nad wälja nägid, nagu tungiksid nad kummaliselt tumedalt kaduwas päewawalguses üksteise ligidale. Sügaw waikus walitses maal, mis oli metsik, elutu, üksik ja nii külm, et hewus selles ei näidanud olewat mitte kurbki. Palju enam seisis tema kohal nagu naer, hirksam igast kurbusest, rõõmutu kui sfinksi naeratus, külm kui pakane ja wihane kui hädatarwilikkus. Igawese kõikumatu, arusaamatu tarkus naeris seal elu kasutuse ja tema waewa üle. See oli eht metsikus, Põhjamaa taltsutamatu, külmasüdamlik metsikus.

Ja ometi walitses seal maal elu, pealegi weel trotslik elu! Sest külmanud jõge mööda alla liikus rida hundisarnaseid koeri. Nende paks kasukas oli kaetud paksu härmatisega; nende hingeõhk külmas õhus, niipea kui ta paksu auru pilwena nende suust tõusis, ja riputas enese jääkristallidena nende kasuka karwade külge. Nad olid nahkrihmadega rakendatud ree ette, mida nad wedasid. See regi oli jalasteta. Ta oli walmistatud paksust kasekoorest ja lasus põhjaga lume peal. Esimene ots oli ülespoole pöördud, et pehme lumi, mis nagu woogude waht üles tolmas, teelt eest kõrwale nihkuks.

Reel seisis pikk, kitsas, neljakandiline kast, peale selle olid seal weel teised asjad, nagu willased waihad, kirwes, kohwipott ja praepann, kinni seotud, aga suurema osa ruumi wõttis oma alla pikk, kitsas, neljanurgeline kast.

Koerte ees kõndis üks mees laiadel suuskadel ja ree taga teine mees. Reel kastis lamas kolmas mees, kelle töö ja waew möödunud, kelle külm siin metsikuses maha wisanud ja ära wõitnud, nii et ta ennast enam liigutada ei wõinud, sest liikumist külm ei armastanud. Elu on temale haawaw, sest elu on lii-

kumine, temal on aga püüe kõike liikumist lõpetada. Nii laseb ta wee kül-mada, takistada tahtes, et ta meresse ei woolaks; nii ajab ta puudest wälja mahla, et puud südameni tarduks; ja kõige wihasemalt ja hirksamalt ajab ta taga inimest ning sunnib teda enesele alluma, inimest, kes on kõigist olewustest kõige rahutum ja alatises wõitluses seisab sõna wastu, et lõpuks kõik liikumine peab lõppema.

Ree ees ja taga rändasid aga wahetpidamata julgesti mehed, kes olid alles weel elus. Nende keha oli mässitud paksusse kasukasse ja pehmekspargitud nahasse. Nende silmakarwad, põsed ja huuled olid nii paksult kaetud nende oma külmanud hingeõhu jääkristallidega, et nende näojooni nähagi ei olnud, ja see andis neile iseäraliku wäljanägemise, nagu oleksid nad olnud surnumatjad mõnest teisest maailmast. Sellegipärast olid nad aga inimesed, kes rändasid läbi tühjuse, pilke ja waikuse ja wõitluswalmilt seisis maailma wastu, mis oli nii kauge, nii wõõras ja elutu, nagu kuristikud maailma-ruumis.

Nad rändasid rääkimata, sest nad pidid hingeõhku hoidma kehatöö tarwis. Ümberringi walitses rusuw waikus, mis nende hinge rõhus, nagu rõhuwad weekogud tuukri keha merepõhjas. See waikus pigistas neid mõõtmatu raskusega, pääsmatu tarwilikkusega. Ta tõrjus nad tagasi nende hinge kõige sügawamasse põhja ja pigistas neist wälja nagu mahla kobaratest kõik waled püüded, kõik ebaõige waimustuse, kõik maiste asjade liialdatud hindamise, kuni nad paistsid eneste meelest olewat wäiksed ja tähtsusetud nagu päiksetolmud, mis suurte, pimedate looduse jõudude mängus wäikese tarkusega siia ning sinna liiguwad.

Möödus tund ja siis weel teine. Lühi-kese, päikeseta päewa kahwatu walgus hakkas kustuma, kui kauge, nõrk hääl nagu õhust üles tõusis. Ruttu libises ta mõned toonid ülespoole, kuni ta wäri-sedes kõige kõrgemal noodil peatas ja

siis suri. Teda oleks wõidud pidada mõne kadunud hinge kaeblikuks hüüdeks, kui kõige ta kurbuse hulka ei oleks olnud segatud teatud näljane, hirmukas metsikus.

Esimene mees pööras pea ümber, kuni ta silmad kaaslase silmi kohtasid, ja siis nokutasid nad üksteisele üle kitsa, pikliku kasti mõistwalt pead.

Kajas teine hüüe, mis torkas waikusest läbi nagu teraw nõel. Mehed said aru, et suu, kust hääļ kajas, oli lumenkõrb, kust nad praegu olid läbi tulnud. Kolmas hüüe — nagu wastus sealtsamast suunast, aga teise hüüde pahealt poolt.

„Nad on meid jälgimas, Bill,“ ütles esimene mees.

Ta hääļ kajas karedasti ja tontlikult; mees oli nähtawa waewaga rääkinud.

„Liha on wähe,“ wastas kaaslane. „Me pole juba kaheksa päewa jänese jälge näinud.“

Muud nad ei ütelnud, aga nad kuulataskid tähelepanuga tagaajajate jahikisa, mis nende kannult alatasa kostis.

Pimeduse tulekul juhtisid nad koerad jõe ääre kuusepuhmastikku ja löid seal laagri üles. Puusärk tule ääres oli neile tooliks ja lauaks. Hundisarnased koerad tungisid tule taha kokku, urisesid ja hammustasid üksteist, aga ei ilmutanud wähematki lusti pimedasse minna

„Mulle näib, Henri, nad jääwad täna meile imelähedale,“ tähendas Bill.

Henri, kes tule ääres kükitas ja kohwipoti jäätükiga tulele pani, nokutas pead. Ta ei rääkinud enne, kui oli oma kohale puusärgile istunud ja sööma hakanud.

„Nad teawad, kus nende nahk kõige julgem on,“ lausus ta „Parem söowad nad ise, kui endid lasewad süta. On päris targad koerad.“

Bill raputas pead.

„Oh, seda ei tea siiski.“

Kaaslane waatas talle imestades otsa.

„Esimest korda kuulen ma sind midagi nende tarkuse wastu ütlewat.“

„Sina, Henri,“ wastas teine, ise pikkamisi ube närides, „kas ehk panid tähele, millist kära koerad tegid, kui neid söötsin?“

„Kära tegid nad küll enam kui harilikult,“ kinnitas Henri.

„Kui palju koeri meil on, Henri?“

„Kuus“

„Ilus.“

Bill peatas silmapilgu, et oma sõnadele enam rõhku anda. Siis jatkas ta:

„Ütlesid praegu, Henri, et meil on kuus koera. Ma wõtsin kotist ka kuus kala, andsin igale koerale ühe kala ja üks jäi ilma, Henri.“

„Siis lugesid walesti.“

„Meil on kuus koera,“ kordas teine täieliku rahuga. „Ma wõtsin kuus kala. Aga Ainkõrw jäi ilma. Pärast tõin kotist temale ta kala.“

„Aga meil on kuus koera,“ tõendas Henri.

„Sina, Henri,“ jatkas Bill, „ma ei taha ütelda, et need kõik koerad olid, aga seitse said kala.“

Henri peatas söömisel, wahtis üle tule ja luges koeri.

„Neid on ainult kuus,“ ütles ta.

„Nägin teist üle lume minema lip-pawat,“ jäi Bill julge kindlusega oma tõenduse juure, „ja mina lugesin neid seitse.“

Henri silmitses teda kaastundlikult.

„Mina rõõmustan kangesti, kui see sõit meil seljataga on.“

„Mis sa sellega arwad?“ küsis Bill.

„Arwan, et meie kandam siin sulle närwidele langeb ja sa tonte hakkad nägema.“

„Sellele mõtlesin ma ka,“ wastas Bill tõsiselt. „Sellepärast, kui ma teda põigiti üle lume nägin jookswat, waatasin ma lume üle ja nägin seal jälgesid. Siis lugesin koerad üle, ja neid oli kuus. Jäljed on alles lumes. Kas tahad neid näha? Wõin sulle neid näidata.“

Henri ei wastanud, waid sõi waikides edasi, kuni ta toidu weel tassi kohwiga oli alla kugistanud. Siis pühkis ta suu käeseljaga puhtaks ja ütles:

„Sa usud siis, et see oli —“

Pikk, hirmus kurb toon, mis kusa-gilt pimedusest tuli, katkestas ta jutu. Ta peatas ja kuulas. Siis lõpetas ta üt-luse, käega hulumisehääle poole wisates: — „üks nendest!“

Bill nokutas pead.

„Tahaksin uskuda sadatuhat korda parem seda kui muud, ja sa ise ju kuulsid ka kära, mis koerad tegid.“

Hulumine järgnes hulumisele, mis-juures üks alati teisele wastuseks oli, ja see muutis waikuse ümberringi walit-sewaks hullumaja käraks. Igalt poolt

tulid hääled, ja koerad tungisid täis hirmu nii tule lähedale, et palawus nende nahka kõrwetas.

Bill wiskas enam puid tulesse, enne kui piibu süütas.

„Arwan, sinu meeoleolu on pisut melankoolne,“ tähendas Henri.

„Sina, Henri . . .“ Ta imes tüki aga piibu, enne kui jatkas: „Mötlesin praegu, kui palju sadatuhatkorda meist õnnelikum ometi see seal on.“

Ta osutas põidlagaga alla kastile, millel nad istusid

„Kui meie, Henri, sina wõi mina, sureme, siis wõime õnnelikud olla, kui niipalju kiwe surnukehadele saame, et koerad meid kätte ei saa.“

„Aga meil pole ka sugulasi ja raha ja kõike, nagu sel seal,“ wastas Henri. „Pikk reis surnukehana on midagi, mida meie enestele ei wõi lubada.“

„Mis mind imestama paneb, Henri, on, mis niisugune herra, kes omal maal suur herra on ja iial ei tarwitse muret kanda [toidu ja öökorteri pärast, mis niisugune herra siia jumalast mahajäetud nurka tuleb — sellest ei saa ega saa mina õieti aru.“

„Ta oleks wõinud wäga wanaks elada, kui ta oleks koju jäänud,“ kinnitas Henri.

Bill awas suu rääkimiseks, kuid sai siis teise mõtte. Ta osutas selle asemel wälja pimedusse, mis neid nagu müür igalt poolt piiras. Paksus pimeduses polnud näha ei worme ega kujusid, ainult silmapilgu wõis seal hõõgumas näha nagu hõõguwaid süsi. Henri tähendas peaga teise ja kolmanda silmapaari poole. Hõõguwate silmade rõngas näis laagrit piirawat. Wahetewahel liikusid need hõõguwad täpid, kadusid, et hetke hiljem uuesti ilmuda.

Koerte rahutus oli kaswanud; nad jooksid äkilise ehmatuses tujus tule seesmisele küljele ja tungisid just meeste juure. Metsikult põgenedes oli üks neist tule ääre maha kukkunud, ja kuna kõrbehais õhku täitis, wirises ta walus ja hirmus. Seni oli hõõguwate silmade ring rahutult siia ja sinna liikunud ja silmapilguks pisut taganenudki, aga uuesti ilmusid läikiwad täpid endisele kohale, niipea kui koerad rahulikumaks jäid.

„Henri, suur õnnetus on, et meil ei ole enam padrunid ?

Bill oli piibu tühjaks suitsetanud ja aitas kaaslast willaseid waipu laotada kuuseokstele, mis nad juba enne söömist olid lumele asetanud. Henri pomises heakskiitwalt ja hakkas siis oma mokassiine (pargitud metsloomanahest walmistatud kandadeta indiaanlastesaapad) lahti nallima.

„Kui palju padrunid, ütlesid sa, on meil weel?“ küsis ta.

„Kolm,“ oli wastus. „Soowiksin, et neid oleks kolmsada. Küll ma neile siis juba näitaksin, neile neetud metsalistele!“

Bill raputas wihaselt rusikat hõõguwate silmade poole ja hakkas ka oma mokassiine jalast maha kiskuma, neid tule ääre hiljem kuiwama seades.

„Mina soowiksin, et see pakane kord juba järele annaks,“ jatkas ta. „Meil on nüüd juba kaks nädalat wiiskümmend kraadi olnud ja ma soowiksin, et ma iial sellele teele ei oleks tulnud, Henri. Minule ta ei meeldi. Minu meel ei ole sellejuures hea, ja kuna ma kord juba oma soowe awaldan, siis soowiksin, et see tee juba oleks käidud ja sina ning mina — meie istuksime MC Gurrys ning mängiksime kaarte. Jah, seda soowiksin ma!“

Henri pomises ja ronis woodisse. Uinuda tahtes äratas teda kaaslaste hääl.

„Kuule, Henri, — seda teist, kes juure tuli ja kala sai — miks ei hammustanud koerad teda? See teeb mu rahutuks.“

„Sa piinad ennast liiga, Bill,“ tuli unine wastus. „Waremalt polnud sa ja iial niisugune. Nüüd jäta loba ja maga, siis oled hommikul jälle ärgas ja kerge. Oled ära rikkunud oma kõhu, ja see piinab sind.“

Mehed magasid sama waiba all raskesti hingates. Tuli põles maha ja hõõguwate silmade ring tõmbus ikka koomale laagri ümber. Koerad tungisid ahastades üksteise ligidale, urisesid igakord ähwardawalt, kui mõni silmapaar lähemale tuli. Kord läks lärm nii suureks, et Bill ärkas. Ta roomas ettewaatlikult woodist wälja, et kaaslane ei ärkaks, ja wiskas enam puid tulesse. Kui see loitma hakkas, taganes silmadering. Juhuslikult waatas ta hunikusse tungiwate koerte poole, hõõrus

silmi ja waatas terawamini. Siis ronis ta jälle waiba alla tagasi.

„Sina, Henri,“ ütles ta, „kuule ometi, Henri!“

See pomises unest ärgates:

„Mis on?“

„Ei midagi,“ oli wastus. „Ainult, et neid nütüd jälle seitse on. Lugesin neid praegu.“

Henri wastas pominaga, mis muutus norskamiseks, kui ta uuesti magama jäi.

Hommikul ärkas Henri esimesena ja ajas ka kaaslaste üles. Päew algas alles kolm tundi hiljem, ehk küll kell kuus oli, ja nii käis Henri pimedas ringi ning keetis einet, kuna Bill waibad kokku rullis ja ree sõiduks walmis seadis.

„Kuule, Henri,“ küsis ta äkki, „mis sa ütlesid, kui palju meil koeri on?“

„Kuus.“

„Wale!“ naeris Bill.

„Jälle seitse?“ küsis Henri.

„Ei, aga wiis, sest üks on kadunud!“

„Tuhat ja tuline!“ hüüdis Henri wihaselt, jättis eine seisma ja tuli koeri lugema.

„Sul on õigus,“ wastas ta. „Rasw on läinud.“

„Ja ta läks nagu õlitatud wälk, kui ta juba lahti oli. Midagi polnud temast enam näha.“

„Ei wõinudki olla,“ wastas Henri. „Nad panid ta wististi kohe elawalt nahka. Wean kihla, ta haukus weel, kui nad ta alla neelasid, need neetud metsalised!“

„Tema oli ka alati pisut loll,“ arwas Bill.

„Aga ükski rumal koer ei pea olema nii loll, et läheb enesetapmisele.“

Selle juures laskis Henri oma pilgu proowides üle koerte libiseda, nagu oleks ta tahtnud neid nende iseloomult hinnata.

„Wean kihla, et seda keegi teine ei teeks.“

„Neid ei suudeta tule äärest isegi wemblaga minema ajada,“ kinnitas Bill. „Mul oli alati arwamine, et Raswaga asi korras pole.“

Ja see oli hauakõneks surnud koerale Põhjamaa sõidul — mitte sugugi pahem kui mõne teise koera wõi teise mehe haa juures.

2.

Emahunt.

Kui eine söödud ja wähesed laagri-asjad reele pakitud, pöörsid mehed heledale tulele selja ja kadusid pimedusse. Silmapilk algas hirmus hale hulumine, mis mitmelt poolt nagu wastates läbi pimeduse ja pakase kajas.

Meeste jutt soikus.

Kell üheksa algas päew — lõunal säras taewas lõunas roosas walguses, mis jäi, kestis kella kolmeni, mil temagi kustus, ja nüüd laotas polaaröö oma musta surmaliniku üksiku, waikiwa maailma peale.

Kui pimedus algas, kajas hulumine paremalt ja pahemalt poolt ning selja tagast lähemalt, jah, enam kui kord nii lähedalt, et koerad hirmust wärisesid ja ärewuses segamini sattusid.

Lühikese peatuse järele, kui Bill ja Henri koorma jälle korda seadnud, ütles Bill:

„Soowiksin, et nad leiaksid kusagil mõne teise metslooma ja meid rahule jätaksid.“

„Nad põrutawad tõesti närwe,“ kinnitas Henri.

Enam nad ei rääkinud enne öölaagri walmistamist.

Henri kummardas poti kohale, kus oad keesid ja kuhu ta wäikseid jäätükke sisse wiskas, kui wali löök ja hüüe Billi suust, aga ka wali urin ja koera kisa temast läbi käisid. Ta ajas enese püsti ja nägi weel, kuidas üks tume kogu üle lume jooksis ja pimedusse kadus. Siis nägi ta Billi pool rõhutatuna, pool wõidurõõmsana koerte keskel, ühes käes wemmal ja teises kuitawatud lõhe sabaots

„Poole sai see metsaline ometi,“ ütles ta, „aga selle eest andsin temale ka hea lopsu. Kas kuulsid, kuidas ta lõugas?“

„Milline ta oli?“ küsis Henri.

„Näha ma teda ei saanud. Aga tal oli neli jalga ja suu ning karwad ja wälja nägi ta kui koer.“

„See oli mõni talts hunt, usun ma.“

„Pagana talts, kui söötmisele tuleb ja oma kala saab.“

Kui õhtusöök möödus ja mehed kastil istusid ning piipu popsutasid, tõmbus hõõguwate silmade ring ikka koomale.

„Soowiksin, nad leiaksid karja metskiitsi wõi nende sarnaseid ja meid rahule jätaksid,“ ütles Bill.

Henri pomises tasakesi midagi, mis mitte ei kõlanud pooldamisena, ja weerand tundi istusid nad waikides, kusjuures Henri tulesse ja Bill silmade ringi wahtis, mis just tule taga pimedas seisis.

„Soowiksin, et wõiksime siit ainsa käiguga jõuda Mc Gurrysse,“ algas Bill uuesti.

„Et jäta kord juba oma loba,“ wihastas Henri. „Ütlen sulle, oled oma kõhule rikke teinud. Wõta suutäis natrioni, siis saab asi parem ja sinu selts mulle lõbusam.“

Järgmisel hommikul ärkas Henri Billi hirmsat kirumist kuuldes. Ta toetus küünarnukile ja nägi oma kaaslast wihast wiltukistud näol seiswat leekiwa tule kõrwal koerte keskel.

„Hällo!“ hüüdis Henri. „Mis on?“

„Konn on läinud!“ oli wastus.

„Ei!“

„Mina ütlen jah!“

Henri kargas waiba alt wälja ja jooksis koerte juure. Ta luges nad üle ja ühines Billi kirumisega. Jällegi oli üks koer kadunud. Metsiku maastiku wõimud olid ta neilt rõõwinud.

„Konn oli kõige tugewam,“ tähendas Bill lõpuks.

„Ja polnud ka loll,“ jatkas Henri, ja see oli kahe päewa jooksul teine hauakõne.

Einet wõeti tumedas meeleolus ja siis rakendati neli ülejäänud koera ree ette. Päew oli eelmise kordumine. Mehed rändasid tummalt üle külmanud maa ja waikust segas ainult nende tagaajajate hulumine, kes neile nägematult järgnesid. Pimeda tulekuga warajasel pärastlõunal kõlas hulumine jälle sedawõrd lähemalt, kuiwõrd tagaajajad neile lähenesid. Koerad said ärewaks, kartlikuks ja mässisid ennast raketesse, mis meeste peale weel rõhuwamalt mõjus.

„Nii, need peawad rumalaid koeri weel kõwemini,“ ütles Bill õhtul rahuldatult, kui tõölt püsti tõusis.

Henri jättis keedupoti sinna paika ja tuli vaatama, mis teine teinud. Bill oli koerad mitte ainult sidunud, waid seda indiaanlaste kombel ka keppidega teinud. Iga koera kaela ümber oli ta

pannud rihma nii wäga tihedalt, et seda koer hammustada ei saanud, ja oli selle rihma külge sidunud neli wõi wiis jalga pika kepi ning kepi teise otsa nahkrihmaga maa sisse waia külge sidunud. Nii ei saanud koer kepi pärast ei ühe ega teise rihma juure rihma puruks närima.

Henri nokutas rahulolles pead.

„See on ainus abinõu Ainkõrwa sidumiseks,“ ütles ta. „Sest tema hammustab rihma nii siledalt katki, nagu oleks see noaga lõigatud, olgugi et see pisut kauemini kestab. — Homme on nad kõik kohal.“

„Selle peale wõid kihla wedada,“ kinnitas Bill. „Kui homme üks puudub, siis ma kohwi ei taha.“

„Nad teawad selgesti, et meil püssirohtu ja tina enam ei ole,“ tähendas Henri magama heites ja osutas hõõguwate täppide ringile. „Kui meie nende nahka saaksime kõrwetada, kardaksid nad meid enam. Iga õõga tulewad nad lähemale. Wahi kord tüki aega tulesse ja siis terawasti nende. Kas seda seal nägid?“

Mehed lõbustasid endid tüki aega sellega, et silmitsesid ähmaste kujude liikumist tulekuma ääres. Kui nad silmad terawasti pimedas hõõguwale silmapaarile pöörsid, siis hakkas looma kogu pikkamisi kujuks muutuma ja siis wõisid nad neid kujusid wahetewahel liikumas näha.

Kära koerte keskel tõmbas meeste tähelepanu oma peale. Ainkõrwa suust tuli paluw wirin; ta püüdis oma kepi otsast pimedusse pääseda ja loobus sellest püüdest ainult aeg ajalt, mil ta hammastega hirmsasti keppi näris.

„Waata ometi, Bill,“ sosistas Henri.

Täiel tulepaistel hiilis kõrwalt wargelt lähemale üks loom, mis näis olewat koerale sarnane. Ta liikus julguse ja arguse seguga, silmitses hoolega mehi, pööras aga kõik oma tähelepanu koertele. Ainkõrw aga püüdis kepi äärmisest otsast tema poole ja nuuksus kaeblikult.

„See narr Ainkõrw ei näi sugugi wäga kartwat,“ ütles Bill tasakesi.

„See on emahunt,“ sosistas Henri wastu, „ja see seletab meile ära Raswa ja Konna kadumise. Tema on hundi-parwe sööt. Meelitab koerad wälja, ja

siis kipuwad nad kõik temale kallale ja panewad ta nahka."

Tuli pragises. Puutükk kukkus walju praginaga maha. Seda kuuldes kargas wõõras loom ruttu tagasi pimeduse.

"Henri, ma usun —" algas Bill.

"Mida?"

"Usun, see oli sama loom, kellele ma wemblaga wirutasin."

"Kahtlemata," oli Henri wastus.

"Ja siin soowiksin tähendada," jatkas Bill, "et looma sõprus laagrituledega kahtlane ja kõlblusetu on."

"Tema teab sellest wististi enam, kui wiisakas hunt sellest peaks teadma," mõndas Henri. "Hundil, kes niipalju teab, et ühes koertega sööma tuleb, on kogemusi."

"Wanal Willanil oli kord koer, kes jooksis huntide juure," jatkas Bill mõtlikult. "Mina pean seda teadma, sest ma lasksin ta hundikarjas maha. Wana Willan nuttis kui laps. Ütles, et teda polnud kolm aastat näinud. Kõik see aja wiibinud ta huntide hulgas."

"Usun, et oled naela pihta tabanud. See hunt on ka õieti koer ja on inimese käest nii mõnegi tüki kala saanud."

"Kui ma wõiksin teha, mis soowiksin, siis peaks hunt, kes õieti koer on, juba küllalt olema elanud," seletas Bill. "Enam koeri ei wõi me kaotada."

"Aga sul on ainult weel kolm padrunit," ütles Henri.

"Tahan ka oodata kindlat laskmisjuhust," oli wastus.

Hommikul kohendas Henri tuld ja keetis einet, kuna ta kaaslane alles norskas.

"Ma ei tahtnud sind äratada," ütles Henri, kui teda einele kutsus. "Maga-sid nii hästi."

Bill hakkas uniselt sööma. Ta märkas, et tema tass tühi oli, ja sirutas käe kohwipoti poole. Aga pott seisis Henri kõrwal ja oli liig kaugel.

"Kuule, Henri," ütles ta etteheitwalt, "kas sa midagi ei ole unustanud?"

Henri waatas ringi ja raputas pead. Bill hoidis tühja tassi tema poole.

"Sina kohwi ei saa," kuulutas Henri.

"On ta otsas?" küsis Bill murelikult.

"Ei."

"Kas arwad, et kõht temast rikke läheb?"

"Ka mitte."

Pahandusepuna kerkis Billi näole.

"Siis paluksin sind, seleta mulle asi ära!" ütles ta.

"Ajaja on läinud," wastas Henri.

Rututa ja inimese näol, kes oma saatusele alistub, pööras Bill pea ümber ja luges koerad üle.

"Kuidas see sündis?" küsis ta rahulikult.

Henri kehtas õlgu.

"Ei tea. Wõib olla wabastas Ainkõrw ta. Ise ta seda teha ei oleks wõinud, see on kindel."

"See neetud kelm!"

Bill rääkis tõsiselt ja pikkamisi, ilma wiha näitamata, mis ta rinnas kees. Siis jatkas ta:

"Kuna ta ise lahti ei saanud, siis wabastas ta Ajaja."

"Noh, Ajaja waew ja töö on muidugi lõpnud. Arwatawasti on ta sel ajal juba seeditud ja ratsutabkahekümne hundi kõhus maal ringi," oli Henri hauakõne wiimsele kaotatud koerale. "Joo lonks kohwi, Bill."

Aga Bill raputas pead.

"Ara siis kohe nii narr ole," sundis Henri ja tõstis poti üles.

Aga Bill lükkas tassi kõrwale.

"Ennem lasen enese üles puua, kui et seda teen. Ütlesin, et ma kohwi ei joo, kui üks koer puudub, ja sellepärast ma teda ka ei taha."

"Aga kohwi on pagana hea," arwas Henri.

Kuid Bill oli kangekaelne ja sõi oma eine kuiwalt, seda ainult mõne Ainkõrwa kohta käiwa kirumisega alla loputades.

"Aga täna õhtul seon ma nad üksteisest õige kaugele, ütles Bill, kui rännak algas

Nad olid weidi enam kui sada meetrit rännanud, kui Henri, kes ees käis, kummardas ja üles tõstis, mis ta suusa ette oli sattunud. Oli nii pime, et ta seda näha ei wõinud, aga tundis selle kobades ära, wiskas selle tagasi, kus ta rege wastu pörkas ja Billi suuskade ette weeres.

"Wahest wõid seda weel tarwitada," ütles Henri.

Billi suust tuli hüüe. See oli kõik, mis Ajajast oli järele jäänud, — kepp, millega ta oli seotud.

(Järgneb).

Kodusõit.

Soome kirjanik Juhani Aho.

Meie abielu on algusest saadik ja kuni tänaseni olnud nii õnnelik, nii kokkukõlaline, et ma, isegi kui ma kõige kõrgemad toonid oma mälestuses uuesti heliseda lasen, ainustki ebakõla ei kuule. Oleme olnud kaks wiiulit, mis alati tühtlaselt hääldatud. Niipea kui üks kõrgemini wõi madalamini kõlab, järgneb temale teine.

Aga me leidsime ka kohe alguses sama tooni. Me olime meie pulmapäewa õhtul istunud saani ja sõitsime oma uue kodu poole, mis seisis naaberkihelkonnas. Sinna oli meil umbes nelja tunni tee. Ja see sõit on ilusaim kõigist minu ilusatest mälestustest. Ta oli nagu lühikeseks eelmänguks meie elu pikale sinfooniale.

Lahkumine sinu wanematest oli sulle esiotsa muidugi pisut raske. Wististi mäletad, kuidas meie, niipea kui wiimised wõõrad olime trepist alla saatnud ja laterna paistel kasukatesse mässinud, kumbki oma tuppa ruttasime reisi jaoks riietuma. Weel enne kui sina walmis said, oli meie hobune trepi ette sõitnud, ja mina ootasin sind sinu isa toas. Sina ilmusid läwele. Olid oma walge siidikleidi seljast wõtnud ja kandisid lihtsat reisikleiti. Mina tõusin sulle wastu ruttama, aga sina ruttasid minust mööda ja langesid nuttes oma isa käte wahela. Ja siis ema ja lõpuks õdede rinnale. Sa tegid, nagu ei oleks sa mind näinudki, kui ma sind kohmetult kasuka selgapanemisel aitasin, ja mul oli, nagu oleksin teinud mõne paha teo. Sa ei jaksanud oma wäikesest õdedest lahkuda, kes palja peaga tüki maad saani kõrwal jooksid ja meist enne ei lahkunud, kui tee kitsamaks läks ja nad lumehange wajusid. Sina waatasid taha ja lehwitasid neile rätikut, ehk küll ilm pime oli ja seda peale minu keegi ei näinud.

„Hanna,“ ütlesin ma, „ära nuta — kuuled — katsu ennast rahustada.“

Ja ma tahtsin su käest kinni wõtta, aga sina tõmbasid oma käe tagasi ja waatasid nuttes tagasi oma isamaja poole.

Mina hakkasin juba üsna õnnetuks jääma ja enesele ette kujutama, et sa mind enam ei armasta; et ma sulle selle eest ei suuda tasu anda, mis sa olid kaotanud. Ja ei puudunud palju, siis oleksin ka mina nutma hakanud.

„Kui tahad, läheme tagasi —“

„Ei, ei, sõida aga edasi!“

Sa töotasid rahulik olla; aga iga koht, kust möödusime, oli sulle tuttaw ja täis mälestusi, ja ma nägin, kuidas su kogu keha ikka weel wärises nuuksumises, kui me teie põldudest, aiast ja wärawatest, tuuleweskest ja heinakuhjadest mööda üle silla sõitsime, kuhu paremalt poolt silma paistis järw sinu isamaja juures oma saarekestega seal pimedas.

Aga kui kõige tuttawamad kohad ja kõige armsamad mälestused meie taga seisisid ja maastik tee ääres ikka metsarohkemaks ja vähem huwi pakkujaks sinule muutus, siis hakkasid sa juba oma saatusega leppima ja sinu nuuksumine jäi ikka nõrgemaks. Kui ma sulle oma kätt julgesin pakkuda, kuna hobune oma käiku aeglustas, tõmbasid sa kinda käest ja surusid minu kätt oma muhwis.

„Kas sa armastad mind, Hanna?“

Sa kuiwatasid oma wiimised pisarad, nõjatasid oma pea minu õlale, ja meie helewused woolasid nagu kokku.

Oli kuupaiste, aga sellegipärast pehme ilm, sest kerge pilweloor kattis taewast, ja wahetewahel tuli pehmet lund.

Aga warsti läks taewas selgeks ja lumesadu lõppes. Siis läks taewas uuesti pilwe ja need katsid kuu. Tee wiis meid läbi paksust, mustast kuusemetsast, hobune pidi käima samm sammult ja meie hakkasime ringi waatlema ja üksteisega mõtteid wahetama.

„Kellad,“ ütlesin ma, „on nagu loodud niisuguse õise sõidu tarwis hämaral kuupaistel.“

„Mulle näib see ka nii,“ jatkasid sina, „ja minu arust on nagu mõjusid kõik teised hääled eksitawalt — wõi nagu laulaksid meie aisakellad hälli-

laulu kogu maastikule, — kui imetäolikult kõlawad nad kogu ümbrusega kokku — nende hääl on parajasti nii nõrk, et ta lund puuokstelt ei jaksa maha raputada.“

Me võrdlesime mitmekesiseid wärwinguid kellade helinas, kui sõitsime rutemini wõi pikaldasemalt, tasast teed mööda, mäest alla, ja kui hobune sammukäis, siis helisesid nad waewalt kuuldawalt, nagu eemal wulisew metsoja.

Tee ääres seisis kilomeetripost ja selle jalal lumeregi.

„Waata, milline weetlew koht,“ ütlesid sina. „Oi, milline naljakas lumekübar tal peas on. Waata, selle wiskan ma maha!“

Sa tegid lumepalli ja wiskasid temale, aga teadagi ei tabanud. Lumepall lendas metsa.

Rätik, mis sul peas oli, sattus korratusse; sa lubasid mind oma kübarat hoida, wõtsid rätiku peast ja sidusid ta uuesti pähe. See jäi mulle meele, sest seejuures talitasid sa nii emalikult-hoolikalt ja sinu liigutused olid nii naiselikud.

„Kas armastad mind?“ küsisin ma.

„Jah, jah,“ wastasid sa, nagu lohutatakse last, ja me naersime mõlemad. Aga siis muutusid sa õrnemaks ja ulatasid mulle oma põse suudlemiseks.

„Ah, ah, ma armastan ju sind piirimumalt — seda sa tead — wõi kahtled sa selles?“

„Ei, selles ma ei kahtle, aga ma soowiksin sinult alati selle kinnitust kuulda.“

Ja siis pöörsime jälle looduse juure tagasi.

„Mis meeldib sulle paremini, selge kuuwalge, nagu see weel praegu oli, wõi wäike pilwitus nagu praegu?“

„Kõik on nagu pehmem ja peenem, kui ilm pisut pilwes on; siis kaowad warjud metsast, ja kui pisut lund sajab, siis on tunne, nagu kord, kui lapsena linast telgi tegin ja enese selle alla peitsin.“

„See on õige, seda tahtsin minagi ütelda — kui kummaline, et meil samad mõtted on.“

„Mulle näib, nagu oleks see öö ja see kuupaiste eriti meile tehtud —“

„Puud tee ääres teawad wististi, et siin istuwad kaks õnnelikku inimest —

nad sosistawad üksteisele: seal nad nüüd sõidawad — eks ole?“

„Täitsa õige!“

„Kuule, millal ma sulle õieti hakkasin meeldima?“

„Tookord, kui wiulit mängisid ja mina sind saatsin. Sa ütlesid, sind ei olla weel keegi nii tundlikult saatnud. Ja sina?“

„Kohe kui sind esimest korda nägin — sinu pruunid, truud silmad —“

Posteljon, kes sõidult tagasi tuli, oli meile järele jõudnud, ja me kuulsime teda oma taga saanis laulwat. Ta laulis, ilma et meist oleks küsinud, oma lõbuks ja metsapuude rõõmuks:

„Mu kulla, ära tule siis, kui põld on külmand, lumi maas, sest näha wõiwad kõik ju siis, et sinu jälgi täis on aas!“

Ja waewalt oli ta lõpetanud ning laksutas hobusele keelt, kui ta uuel wiisil uue laulu alustas:

„Noormees ma olen, ikka kurb — ja wilets waenelaps.

Ma rändan ilmas koduta, kuid laulud minul rõõmsad on!“

Wiis, kuidas ta oma laulud ette kandis, oli wõrratu. Kaua, kaua järgnes ta meile, kord nagu meiegi ruttu sõites, kord jälle tasa käies. Ja ta helewused waheldusid. Kui ta oli laulnud kurwa ja haleda rahwalaulu, siis näis tal sellest küll olemat ja ta hakkas laulma rõõmsat laulu.

Metsas teelahkmel kadus ta laudes:

Sa sõidad sinna, mina siia, teed lahku lähewad, meid o m a neiu juure ruttu siit juhatawad nad!“

Meil oleks ta peaaegu nagu puudunud, niipea kui ta hääl pikkamisi metsa sügawusse kadus.

Iseäralik lapselik helewus waldas meid. Mulle näis, nagu ei oleks me enam peigmees ja pruut, waid kaks mänguseltsilist. Wõimalik, et see oli meid ümbritsewa looduse külmuse ja tema talweliku puhtuse tagajärg, wõib olla ka, et ma kartsin, sina wõiksid uuesti hakata isamaija igatsema. Tahtsin sind pikkamisi teistele mõtetele juhtida, nii märkamatult, et sa sedagi ei teaks, et oled jõudnud ühest elust teise. Ja ometi sõitsime samal wiisil, kui me olime sõitnud nii mõnigi kord enne oma kihluseagadel kuupaistesel õhtul.

Mets õrenes; me jõudsime inimeste elukohtade lähedale, esiti vähemate üttide juure, siis suuremate talude juure. Igalpool magati, sest kesköö oli käes. Nüüd olime juba minu kodukülas; igal pool oli mulle nii tuttawaid ja armsaid kohti. Ma tundsin kinnisilmil ära iga teekäänaku. Ma nimetasin sulle kõik nime järele ja teadsin, kelle koer kaugele haukus. Ma lasksin hobuse traawida — warsti ilmus kirik, siis wallamaja, ja kirikumõis, kust tuhatnelja alla jääle liuglesime.

Ja siis sõitsime üle järwe teisele kaldale meie uue kodu suunas.

„Waata, seal ta seisab — kas näed suurt laiku metsas — kuigi maja weel silma ei paista. Seal järwel me tulewal suwel purjetame — olen sellest juba palju unistanud ja rõõmustan selle üle — mul on täitsa uus ja ilus purjepaat. — Miks oled sa nii waikne? Ütle mulle, mille peale sa mõtled —“

„Mõtlen selle peale, et olen nii õnnelik, kui inimene iial wõib olla —“

Ja weel mina, kui õnnelik olin ma tookord ja kui kindel, et selleks jään. Ja minu õnn paistis olewat weel suurem, kui sa ütlesid:

„Kui ilus on see järw ja kui ilus saab ta olema weel suwel! Kuidas mulle siin elu saab meeldima!“

„Sinu aknad on järwe poole; kogu maastik seisab sinu ees, nii kaugele kui silmad näewad.“

Me nägime juba rannal kaswawaid kuuski, wõrgukuuri ja supelmajakest,

ja kui hobune kaldale astus, seisis meie maja seal meie ees kõrgel lameda põllu ääres.

„Kusagilt aknast ei paista tuld?“

„Ei teata, et juba täna tuleme; meid oodatakse alles homme — kõik magawad.“

Ja kuna lumi hääletult langeb ja kuu kahwatu paiste meid piirab, sõidame nagu hiilides oma uue kodu poole, kust ainustki häält meile wastu ei kaja. Minu wana ema pole midagi kuulnud, sama wähe teenijad, isegi mitte koer. Hobune pöörab ise ümber nurga, me näeme lillesid ja walgeid tüllkardinaid nurgatõa akende ees ja jääme ukse ette seisma. Kõik on waikne. Aga meil on, nagu kuuleksime majawaimede õhus, oma taga, katusel ja igas nurgas sositawat. Ja jälle sajab lund. Saani jalas rudiseb ja aisakell heliseb, kui hobune pead pöörab.

Me kuulame kõike seda ja silmitsime üksteist.

„Hanna!“ ütlen ma tasa.

Sa ei wasta, pigistad ainult waikselt mu kätt, suled silmad ja laskud minu rinnale.

Ja see lühike silmapilk keset waikust oma õues — see oli wõib olla kõige õnnelikum ja õndsam meie elus. See oli meie helewuste kõige täielikum kooskõla, meie tunnete pehme andante.

See kestis ainult niikaua, kui seda wõisime kuulda ja mõista. Sest samal hetkel raputas hobune ennast; toas ärgati, tuli ilmus aknale, ja meie astusime saanist wälja.

Seal, kus mühab.

Ed. L. Wöhrmann.

Seal, kus mühab wana männik,
kohab kuusik põline,
seal on minu lapsepõlwe
kodu koht ja karjatee.

Seal mind ürgne metsakohin
kaswatas ka üles aul;
sügawasse hingepõhja
mälestuseks jäi ta laul . . .

Nüüd, kus liigun laias ilmas,
kuulen metsa mühinat
nagu õndsa ema laulu,
muinasjuttu õrnemat . . .

Tema elutöö.

Rootsi kirjanik A. af Hedenstjerna.

Oli suur ja tore willawabrik. Kaks korda oli maja põhjani maha lõhutud, kuna äri ikka enam ja enam laienes, ja ehitati uuesti üles suuremana, soliidimana ja otstarbekohasemana, kõigi uueaja sisseseadetega varustatuna.

„Nüüd, ema, sain ma uue masina, millega kaks meest sama töö võivad teha, mis enne seitse meest tegid,“ armastas wabrikant Nyman ütelda oma naisele, kes teda südamest armastas ja tema töö vastu katsus huwi tunda, kuid ometi iial tema püüetele ja arwestustele ei suutnud järgida.

„Aga armas Andreas, seda ütled sa alati, ja ometi kaswab tööliste arw iga aastaga. Algasid wiiteistkümne mehega, ja nüüd on sul neid juba seitsekümmend,“ wastas proua Karoline waikselt.

Siis waatas Andreas temale otsa, nagu väikesele lapsele waadatakse, kellele ei maksa pikemat seletust anda, naeris ja läks jälle wälja oma armsa muusika juure: wurisewate rataste ja surisewate wärtnate juure.

Kuna tööliste arw neljakordseks oli kaswanud, oli produktsioon kahekümnekordseks tõusnud; see oli kõik.

Muidugi rõõmustas Andreas Nyman, et kasukonto iga aastaga kaswas ja ta ammu juba miljonär oli, aga weel kümme korda enam rõõmustas ta töö korraliku, sileda käigu, oma wäikse koguduse, toredate wabrikusaalide, heade töölistemajade, hästi sillutatud wabrikuteede, ja aurumatina wile üle, mis igal hommikul seitsekümmend töölist tema wabrikusse kutsus.

Rahast oskas ta lugu pidada, aga oma elutööd ta armastas.

Orus, kus ta wabrik nüüd seisis, oli wiiskümmend aastat tagasi seisnud wana wärwimiskoda läbilaskwa turbakatuses, kus töötasid kaks selli, kes jõid, ja üks wäike kahwatu õpipoiss, kes nälgis ja peksa sai.

See õpipoiss oli Andreas Nyman.

Ta oli pikkamisi, aga wisalt ja wastupanematul jõul mäest üles läinud, samm sammult. Wäike, walge lokis

pea õppis arwestama ja kalkuleerima; pelglik, nõrk hääli õppis käskima ja enesele sõnakuulmist muretsema; kõhn rind tõusis ja tõusis, kuni temal säras Waasa ordu suurrist.

Ja jõel kaswasid tammid ja orus kaswas maja ja samal paigal, kus wäike katel, mis wärwimiskoja uhkemaks inventariks oli, kord sumises, lõõtsutas nüüd sügawasti ja raskesti kahekümne hobuse jõuline lokomobiil.

Andreas Nyman ei muutunud kõrgiks; selleks polnud tal lihtsalt aega. Nii wäsimatult, nii alalõpmatult oli ta tööli; aga kui ta enesele kord lubas seisatada ja hinge tõmmata, siis naeris ta ise selle tugewa kaswamise üle ja sai waewalt aru, kuidas see kõik nii oli läinud.

Ühel niisugusel juhusel wõttis ta naise. Mõnesse armumiseks polnud tal aega; aga ta wõttis kõige parema, ilusama ja waesema neiu, keda kiires korras leidis; sest ta arwas, et seda enesele juba wõib lubada. Ja tal oli õnne nagu alati. Ka neiu ei armastanud teda, kui ta õpetaja ees wande andis, aga ta oli aus naine, kes südames walet ei tunnud, ja kumbki neist ei olnud waremalt kedagi teist iial armastanud. Ja kui aastad möödusid, leidsid nad, ilma teadmata, kuidas see õieti oli tulnud, et nad ilma üksteiseta enam elada ei wõikski, et nad üksteise olid wõitnud nii kindlasti ja täiesti, kui ainult kõige kirglicsem noorusarmastus meest ja naist wõiwad siduda.

Siis sai neile äkki selgeks, kui wali ja rõõmutu nende lapseiga ja noorus olnud, kuidas elu küll neilegi wõlgnes pisut päikest, rõõmu ja õnne; ja siis kawatsesid nad kord tubli kapitaliga tagasi tõmbuda ja elada ainult enestele, oma pojale ja tütrele, kelle Jumal neile kinkinud.

Aga ikka harwemini kordusid need mõtted. Andreas Nymani elutöö kudas ta ikka kõwemini ja kõwemini tuhandesuguste huwide wõrku; püsimatult ruttas ta oma loomingu arenemisega edasi, ja kui ta abikaasa kurwad, kü-

siwad silmad tema seesmise pilgu ette ilmusid pearaamatu lehtede wahel, wõi mõni kangekaelne mõte masinate ja laagriruumi juurest wälja lippas armaste laste juure, siis peletas ta kõik niisugused mõtted halastamata kärsitusega eemale:

„Hiljem, hiljem, kui mul aega on!“

Et ta naine waheajal wanaks eideks kokku tõmbus, seda ta ei märganud; ta nägi teda ikka armastusesilmadega ilusana, nagu pulmapäewal. Mõne aasta pärast hakkawad nad üksteisele elama, reisiwad, waatawad maailma, rõõmustawad ja saawad jälle nooreks, mida nad iial polnud olnud.

Et ta oma juuks halliks ja ta otsasine kortsu läks, seda ta ei märganud, kuna ta jõud ja energia weel'endised olid. Hiljem, hiljem tahtis temagi elu maitsta.

Aga kui üks wõõras mees tuli ja ta tütre wõttis, keda ta alati õrnasti armastanud, kellega tal aga ilmaski aega polnud tegemist teha, nii et ta tema silma all kui wõõras üles kaswas, keda ta wähe tundis ja ei mõistnud, siis imestas ta. Kas oli see ilus olewus, kelle wõluwus kõiki oma külge tõmbas, see punastaw pruut walges kleidis, kas oli see tema laps? Kas oli ta kakskümmend aastat tema seltsis lauas istunud, ühe katuse all elanud — ja polnud temale iial oma aega pühendanud, teda iial tundma õppinud? Jah, õieti wõis ta ütelda, et ta iial ei olnud lahitisilmil näinud seda olewust, kes temale kakskümmend aastat oli annud hommiku- ja õhtusuudluse. Ja nüüd oli see hilja; nüüd läks ta nuttes, naerdes, üliõnnelikult tõlda mehe käte wahele, kes teda alles kuus kuud tagasi oli esimest korda näinud. See mees oli oma aega paremini kasutanud.

Ja nüüd sõitis ta minema, et iial enam tagasi tulla, wälja arwatud külla; nüüd sõitis tõld wärawast wälja, wabriku tänawat mööda kaugele.

Wabrik!

Oo, seda tundis ta paremini; iga nurka ja kolka, iga ratast ja iga telge! Pea — kas ei saaks uute suurte kangaspuude „ülestõmmet“ efektsemaks teha? See pidi olema wõimalik — ja kuna ta tütar suweõöl isamajast kaugemale ja kaugemale sõitis, istus Andreas Nyman agarasti ja jälle noorena hiilgawail silmil ja naerwal suul ning

arwestas ja joonistas oma armsa wabriku jaoks.

Kui poeg, kes mitu aastat noorem kui tütar, oli teinud üliõpilaseeksami, pidi ta hakkama oma jõudu isa tööle pühendama. Enne pidi ta ühe aasta õigusteadust õppima, siis wäljamaale reisima ja wabrikuasjanduse tundmist õppima. Siis pidid nad koos töötama. Poeg pidi täiesti jääma Andreas Nymanile ja nad surid ühes; noor jõud pidi kaswama, kuna wana ajajooksul nõrkes, ja huwi, anduwus ja hool pidi üle minema wanalt noorele.

Ja Nyman jun. tegi oma üliõpilaseksami hiilgawalt ning tuli kurwalt koju, langes isale kaela ja nuttis ning ütles, kui tema ei tohiks arstiks õppida, mida ta igatsewat ja milleks tal annet olla, siis ei tundwat ta oma elust enam wähematki rõõmu.

Ta sai oma tahtmise; aga siis oli, nagu oleks Andreas Nymani armastus wabriku wastu äkki jahenenud. Tema ei näidanud ennast seal kolm päewa, ja kui ta siis jälle kontorisse alla tuli ja ruttu kõik ära korraldas, mida ametnikud üksi ei olnud saanud korraldada, ja jälle sulle wõttis, siis sündis see, et selgetel joontel kawatsust teha aktsiaseltsi loomiseks, mis kõik pidi üle wõtma ja mille juures neljas osa pidi kuuluma Andreas Nymanile ja koht aktsiaseltsi nõukogus. Ja siis tahtsid ema ja tema kolida pealinna, kus nende laps elas, ja enestele elada ja seda järele teha, mis nad enda perekondlikudest rõõmudest olid ilma jätnud.

Tema proua naeris ja nuttis ja wõttis ta kaela ümbert kinni ja nuuksus ta rinnal wälja ligi kolmekümneaastase walu, mis ta warem sellest tunnud, et nad olid olnud üksteisele nii wähe ja et Andrease elutöö ikka jälle nagu must wari nende ja nende elurõõmu wahele oli asetunud. Ja nende poeg hõiskas, ja juba järgmisel päewal pidi üleskutse aktsiate omandamiseks trükikotta saadetama.

Seal tuli, parajasti kui lauas istuti, post ja ühes temaga teade, et lähemas alewis aktsiaseltsi asumisel olla, mis kawatseda uut willawabrikut ehitada kõige moodsamal kujul noore, wäljamaal õppinud asjatundja juhatusel, wabrikut, mis wana Nymani wabrikuga suudaks wõistelda.

Andreas Nyman tõusis ja sirutas ennast, nii et ta paar toli pikemaks sirgus kui harilikult. Ta silmad põlesid ja ta allhuul tõmbus kibedaks, kui ütles: „Mina rahu ei saa, emakene. Kui nii üllaid wõraid on oodata, siis nõuab wiisakus, et wana Nyman koju jääb ja wõrad ise wastu wõtab.”

Ja wana Nyman wõttis wõõra nii wastu, et uus aktsiaselts wiie aasta pärast kokku warises, aga ka siis oli, nagu ei oleks ta oma wabriku ümbermuutmiseks aktsiaseltsiks iialkõnelenud.

Andreas Nyman sai seitsekümmendwiis aastat wanaks, ja wiimasel ajal ei julenud keegi temaga sellest enam rääkida, et ta tagasi astuks; wanamees oli närwiliseks muutunud.

Siis ühel päewal sai ta all wabrikus rabanduse ja kanti üles. Maaarst äratas ta jälle elusse, ähwardaw hädadoht oli silmapilgul kõrwaldatud ja järgmisel päewal jõudis telegrafiteel kohale kutsutud poeg koju, kes oli pealinnas üks tähtsamatest arstidest. Ta hakkas nutma, kui ta isa seisukorra oli läbi waadanud.

„Nüüd ei palu sind enam poeg, waid nüüd ähwardab sind arst surmaga, kui sa enesele ükskord ometi puhkust ei wõta,” ütles ta.

Sest sai kange tüli, aga lõpuks oli wabrik kasulikult müüdnud ja wana Nyman asus elama sama maija, kus ta poeg Stokholmis elas. Sinna kolides wõttis wanamees oma abikaasa põlewele ja ütles:

„Kauemini see ei läinud, ema, wõib olla, et see kestis ju liig kaua, aga nüüd tahame elada ainult enestele ja lapsele selle lühikese aja, mis meile weel on antud elada.”

Aga imelik! Wanakestel, kes üks-teist nii wäga armastasid, ei olnud üks-

teisele peaaegu mitte midagi ütelda. Kogu elu oli nende jutt söömaegadel ja lühikestel puhkustundidel ainult wabriku asja, äri ja tööliste ümber keerelnud. Nüüd oli hilja midagi uut peale hakata; lapselaps oli küll olemas, aga see oli ka kõik.

Äkitselt tegi wanaisa reisi; keegi ei teadnud kuhu; aga wärkmeistri poeg wäljas wana wabriku juures oli ühel hommikul näinud üht tõlda wäljas peatawat ja oli märganud, kuidas wana wabrikant, kelle pea palju walgemaks oli läinud kui enne, Wabriku tänawal wõreaia najale toetanud. Ja kui wabrikuwile kell 6 töölised wälja kutsus, oli wana wabrikant esiti kübara peast wõtnud, nagu seda teewad wanad talumehed, kui nad kirikukella häält kuulwad, ja siis — nutma hakanud . . .

Ühel õhtul mõni päew hiljem istus wanaisa arusaamatult waiksena, kui ta pojapoeg, wäike Andreas, teda waatama tuli ja otsekohe wanaisa tuppä tormas.

„Wanaisa magab!” sosistas poiss kikiwarbil toast wälja tülles.

Aga kui järele waadati, oli see uni, kust alles teisel pool tähti ärgatakse.

Ja poeg ja wäimees ja pojaproua ruttasid kohale ning nutsid ühes wana emaga, ja wanaisa kanti woodisse rahule, õigele rahule.

„Ei, waata, mis paber siis see siin on, mis tal ees on olnud,” hüüdis wäimees kirjutuslauale waadates.

Seal oli kaks paberit: esimene wiisakas kiri wabriku praeguselt omanikult, kes seletas, et ta wabrikut nõus on herra Nymanile tagasi müüma, kui see temale 75000 krooni rohkem maksab, teine: wanaisa selgesti ja täpselt walmistatud kawa uue wabriku asutamiseks, mis wana Nymani elutöö surnuks pidi wõistlema.

Nooruke.

Auli.

Kõita oma käsiwarred
nagu lillewalged linnid
kewadistest kobaratest
hellalt Sulle ümber kaela, —
ulatada oma huuled
nagu sügisküpsse kirsid,
werewa walusast tulest,
Sinu naerusuu noppida; —

tunda oma tuksatlewa,
wärisewa rinna wastu
Sinu were wõimast lööki, — —
Sinu käte kirglist sitkust
ümbert ahtakese piha,
Sinu hinge tuld Su huulil
tunda tahaksin . . . Oo, SINA!
Oled kus? Mil leian Su!?

Môistatus.

Saksa kirjanik A. Hotner-Grefe.

Noor proua ärkas wiimse tunni eab-kindlast hämarikust. Ka mees tõusis tuikudes. Nõdrameelselt silmitsesid nad üksteist. Nagu rasked tilgad langesid tornikella löögid. Öö suure waikusse. Tund oli möödunud igawiku meres.

Kui weel üks tund möödus, siis ei tahtnud need kaks inimest, kes oma armastuse koormat enam edasi kanda ei jaksanud, kellade lööke enam kuulda.

Patutegemiseks ei olnud neil jõudu. Ja ohwimeelse loobumise tugewus puudus neil ka. Suur kirk oli nad üksteisele wastu wirutanud, nagu torm rasked pilwed kokku rebib. Nad olid noored ja jänutsesid õnne.

Oli palju teid, mis elust läbi wiisid. Aga neid nad ei näinud.

Weel kord kiskus noormees kahwatu naise oma rinnale.

„Kas peab see olema?“

Proua tõstis oma walge näo.

„Jah,“ ütles ta kindlasti, „sest ma armastan sind!“

Aga ma olen tuhande tänuahelagaseotud mehe külge, kes mulle palju on olnud, enne kui sina minu elusse ilmusid, ja kellele ma iial, ei iial ütelda wõi: „Minu armastus kuulub kellegile teisele!“ Ja ometi ei jõua ma sest armastusest wõitu saada. Olen wäsinud wõitlusest — lähme! See on ainus tee. . .“

Mees wiiwitas kätt rewolwri juure sirutamast, mis ta kõrwal seisis. Weel kord hoidis ta noore naise saledat keha oma rinnal. Weel kord sosistas ta palawaid armastussõnu. See pidi olema armastus, mis ajast ja igawikust üle ulatas, sest ta oli midagi jumalikku, mille ürgwana looduseadus nende hinge asetanud.

Noore naise näole ilmus nagu seleetatud ilme.

„Nüüd!“ ütles ta.

Nagu walge liblikas eksis ta peen käsi laetud relwa poole. Noormees ei näinud seda. Palawamaks muutusid tema suudlused. Metsikumalt kohises ta weri. Noor naine tundis, et noormees enam ei walitsenud ennast. Aga

seda ta ei tahtnud. Ei! Ta lahkus sellepärast, et ta teist, usaldajat, petta ei wõinud. Ei!

Ta oli relwa kätte wõtnud. Järgneval momendil kõmatas pauk. Ta kukkus tasase kiljatusega tagasi, libises — nagu midagi wõõrast — nooremehe kätte wahelt. Lamas siis põrandal, peen we-reoja kõrwal. Midagi tarretut tekkis magusale, noorele näole. Weel üks sõna tungis ta huultele.

„Tule!“

Frank Weltin seisis uimasena. Mis — mis oli sündinud? Mõte, millega ta mänginud kui osaw shonglöö — Eewa oli selle teostanud!

„Eewa!“ kisendas ta äkilises, nõdrameelses hirmus. Eewa pidi teda ju kuulma. Ta oli ju temaga weel praegu rääkinud, oli teda silmitsenud ja suudelnud. Weel praegu seisis ta suu pooleldi lahti ja tema wiimne sõna näis wärisewat läbi ruumi.

„Tule!“

„Tule!“ — See tähendas: „Järgne mulle, olen sinu oma surmas. Olen sinu oma igawesti tundmatus järelsurma-elus! — Olen sinu ees läinud. Nüüd ühine minuga — seo ennast minuga katkemata kütketega!“

„Eewa!“

Eewa ei liigutanud. Wähemgi muskel ei mänginud enam näol, millelt nüüd maailma mask oli maha libisenud.

Õudne kuristik awanes nende wahel. Eewa oli teisel pool elu, kust enam mingisugust häält ei kajanud temani, Frank Weltinini. Igawene waikus ümbritses Eewat. . .

Frank Weltin tõusis pikkamisi. Teda ümbritses selle öö sügaw waikus. Ta teadis: nad olid üksi wäikses aiamaajas, mis kuulus kuulsa professor Maks Almonte villa juure Majas polnud praegu kedagi. Opetlane oli loengul. Eewa oli teenijad wabastanud ja ütelnud, et ta ise oma õe juure läheb. Siis oli ta salajas tagasi tulnud ja Frankile tagumise aiawärawa awanud.

See oli esimene kord, et ta Frankile niisuguse kohtamise lubas

Mis siis oli? Frank mõtiskles. Jah. Ta oli rewolwri oma kõrwale pannud. Nad olid mõlemad abitud. kohmetud. Ja mingisugune sisemine hääl sosistas temale, et ta selle naise wõib wõita ainult äärmiste ettekujutuste abiga.

Aga Eewa oli need ettekujutused teostanud.

„Tule!“

Franki käsi kahmas relwa järgi, mis Eewa käest maha libisenud. Peaaegu mõtlematult pistis ta selle taskusse. Weel kord kummardas ta Eewa kohale.

„Tule!“ meelitas magus nägu. „Ma ootan.“

Jah. Frank tahtis tulla. Aga mis ta teha tahtis, ei pidanud ega tohtinud sündida siin. Seda wõis igal pool toimetada . . .

Hirmus õud raputas teda.

Wankudes sammus ta ukse juure.

Aed seisis walges kuuwalguses. Muinasjutuilus waibus maailm. Tuhanded tähed wilkusid taewas ja kõrged, walged georgiinid naeratasid talle wastu oma ümmarguste lillenägudega.

Waewalt nägi seda Frank Weltin. Aga ta tundis seda. Ja ta südame sügawuses hakkas kõlama hääl, mis sosistas, et maailm oli lõpmata ilus, et see tähendas õndsust hingata tohtida, teada tohtida: „Ma elan!“

Pikkamisi, nagu rasked wihmatilgad, põrusid tornikella löögid sügawasse waikusse. Tund oli möödunud ja kadunud minewikku tagasitulematult.

Järgmise päewa õhtulehtedes seisis lühike sõnum:

„Kuulsa arsti professor Dr. Maks Almonte noort prouat on raske õnnetus tabanud. Ta oli weel eile hilja õhtul üksi wäikses aiamajas wiibinud ja ta abikaasa oli ta sealt koju tulles raske haawaga sügawas minestuses leidnud. Kuna mingisugust relwa ta juures polnud, on küll kuritegu sündinud. Kõik arwamised ja oletused purunewad loo mõistatuslikkuse wastu. Noor proua

wiibib sanatooriumis ja ta mees ise rawitseb teda. Loodetakse, et ta elama jääb.“

See sõnum erutas terwet linna. Aga asi ise jäi lahendamata mõistatuseks. Kui noor proua juba rääkida wõis, ei mäletanud ta enam midagi. Wähemalt ütles ta seda.

Doktor Maks Almonte wiibis wahetpidamatult oma noore naise juures. Hirmus ärewus polnud teda nõrgendanud. Tahtejõu ilme ja lõpmatu headuse helk seisis ta tõsisel, targal näol. Ta ei küsinud iial tolle tunni saladuse järele. Aga ta nägi, et see noor hing maadles mingisuguse mõttega, kohutawa hirmuga. Palawikus oli ta rääkinud segaseid sõnu. Nüüd waikis ta.

Mõnikord silmitses ta oma meest kummalisil silmil.

Aga ei rääkinud.

Ja ometi tuli kord tund, mis oli temast tugewam. Tasakesi kobas ta oma mehe käe järele. Oli widewiku aeg. Maks nägi ta walget nägu ainult umbkaudu.

„Jutusta mulle,“ ütles Eewa nagu wadjadusest aetuna, „jutusta mulle, kuidas Frank Weltin suri!“

Minut aega jäi kõik waikseks. Maks oli oma sõrmed õrnasti Eewa käest wabastanud ja pani nad oma silmade ette. Wõimalik, et ta sel hetkel wõitles rasket wõitlust. Aga ta hääl oli rahulik, kui ta wiimaks ütles:

„Kust tuleb sulle mõte, et Frank Weltin surnud on? Tema elab ja on wastu wõtnud wäga austawa ülesande, Ameerikas peakirikut ehitada. Juba kahe nädala eest sõitis ta Ameerikasse.“

Kusagilt kajas mingisugune heli. Kas oli see ohkamine wõi nuuksumine?

Maks ei küsinud.

Aga kui pika waheaja järele üks wärisew käsi tema kätt otsis, siis wõttis ta sellest kindla pigistusega kinni. Ja kui ta tundis, et need wabisewad sõrmed seda wabalt lasksid sündida, siis wõttis ta selle wastu kui püha tõe.

Kokkusaamine.

Rootsi kirjanik Tor Hedberg.

Tee wiis pikkamisi tõustes ülespoole, aga ta oli nii ilus, et tõusmine näis olewat waewatu. Päike paistis soojasti, tuul puhus palawasti; aasad nägid päikse käes olewat nagu siidist, aga warjus kui sammel. Oli peaaegu lõuna, päew kesksuwest.

Noor-Ants ratsutas tuhatnelja teed mööda üles. Päike sädeles ta punasel, kullagatikitud kuuel; tuul ja kiire sõit ajasid ta mantli lehwima, ta mõõgapera hiilgas, ta kannuksed läikisid ja kõrwi soe, paenduw nahk siras mänglewate lihaste peal. Noor-Antsu silmades seisis rõõmsa ootuse helk ja tema suu ümber rõõmsa rahulolemise naeratus. Ta pilk oli pöördud sihile, ta naeratus hindas sõitu.

Paremat kätt nägi ta üle puulatwade paari kõrget, tõmpi torni üles tõuswat. Seal asus ta sõidu siht ja ta igatsuse eesmärk. Tema ees seisis üleswiiw tee oma kuldtolmuga päikese käes, aga mäe tipu taga seisis ainult sinine taevas, ja tal oli, nagu oleks ta ratsutanud üles lõpmatusse. Mära oli ise traawima hakanud ja traawist sai lõpuks käimine. Samm sammult ronis ta ikka järsumaks muutuwat mäge mööda üles.

Seal, parajasti kui Noor-Antsu walge suletutt mäetipuga ühekõrgusele jõudis, tõmbas ta ägedasti ratsutitest. Mära jäi seisma ja waatas imestades taha. Aga Noor-Ants wahtis üksisilmil oma ette. Seal, teisel pool mäge, lehwis üks teine suletutt, aga see oli must. Toll tollilt oli ta kerkinud ja seisis nüüd paigal. Noor-Ants silmitses teda ja imelik wärin käis tast läbi, wärin, millist ta enne weel iial polnud tunnud. Siis hirnus mära kärsitult ja teiselt poolt wastas samasugune hirnumine, aga tumedamalt, nagu kaja Noor-Ants naeris oma hirmu üle ja laskis ratsutid lonti. Mära hakkas jälle edasi sammuma.

Aga nüüd tõusis suletutt ka teisel pool mäge kõrgemale. Tuli nähtawale barett, wana, närtsinud, kortsunud nägu, piiratud hallidest juuksetolkmeist ja habemest, mis langesid madalale rinnale ja õlgadele. Toll tollilt tõusis

kuju, ustawalt järele aimates Noor-Antsu vähematki liigutust nagu peegelpilt, ja ülewal mäeharjal jäid ratsanikud üksteise ette seisma, kuna nende pilgud üksteist kohtasid.

Aga wanamehe pilk oli waid nagu tume wari walgete kulmukarwade all, tema käed seisis nagu elutult sadulanööbil ja ratsutid rippusid londilt alla. Ta riietus oli rikas, aga hooletu ja wõidunud. Noor-Ants silmitses teda kaswawa kohmetusega, teades, et ta teda iial enne polnud näinud, ja ometi tundis ta tema ära.

„Miks paned sa minu tee kinni?“ küsis Noor-Ants trotslikult.

„See on minu tee,“ wastas wana ja ohkas

„Waletad! See tee on awalik tee.“

„Seda oli ta wiiskümmend aastat tagasi, aga nüüd on ta minu tee. Aastast aastasse olen ma selle tükk tükilt omanud, ja olen nüüd, nagu näed, kuni werstapostini teekäänakul jõudnud. Aga sinna on weel palju maad!“

Ja uuesti ohkas wana.

„Kuhu on weel palju maad?“ küsis Noor-Ants.

„On weel palju maad sinna, kus jõuan algusele ja lõpule. Ja enne kui ma ei ole jõudnud algusele ja lõpule, ei kuulu tee ometi mulle. See'p see hull asi nende teedega on.“

Ja wana ohkas kolmatkorda.

„Kui tee sulle kuulub,“ ütles Noor-Ants pilkawalt ja näitas üles kõrgele, kus torn seisis, „siis on küll ka see loss seal sinu oma?“

„Jah,“ wastas wana, ja tume ta kulmude all paistis ahwardawalt, „weel on see minu oma. Weel walitseb minu tahe saalis ja pööningul ja keldris, weel lastakse tõmbesild ainult minu käsul all ja weel tembeldatakse noored sälud minu märkidega. Weel on loss minu oma!“

Ja ta tõstis käe nagu ahwardades õhusse.

„Miks ütled sa weel?“ küsis Noor-Ants.

Wana wiiwitas silmapilgu wastusega, siis ütles ta kibedasti:

„Miks saadame lapsi ilma, kui mitte selleks, et nad meie tööd jätkaksid. Millist waewa maksis mulle selle lossi omandamine! Ma sain ta wõõraste käest; palju aastaid hulkusin ma seal ringi kui wõõras wõitja ja wõitlesin mälestusega, trotsiwa mälestusega, mis ei tahtnud alistuda minu tahtele. Aga ma olin kannatlik ja kannatusega ma wõitsin. Wanule mälestustele seadsin ma wastu uue mälestuse, mis oli minu tahte ja minu mõtte laps, ja möödunud päewade jäljed katsin ma oma elupäewade jälgedega. Ah, ainult meie töö on meie õige laps, aga lapsed meie lihast ja werest ei taha meie teoseid tunnustada. Tänamatud ootawad ainult seda, mil meie sureme, et nemad wõiksid uut alata ja seda ümber muuta, mis meie oleme teinud. Kõik tahawad alata, keegi ei taha jätkata. Oma lastes sünnitame omale kohtunikud. Miks me töötame, miks me ehitame waewaga oma ööde kawatsustest ja päewade tööst hooneid? Ah, ainult et oma järeltulijatele midagi jätta, mida nemad wõiksid muuta. Mis on meie õigus? Ah, ainult möödunud ja arenew ülekohus!“

Ja jälle ohkas wana.

Aga Noor-Ants wahtis talle tarretult otsa, ja ei teadnud enam, mis oli unelm ja mis tõsidus. Aga siis mängles kawal naeratus ta suu ümber ja ta küsis ettewaatlikult, nagu inimene, kes üles seab lõksu:

„Kui see loss sinu oma on, kes on selle lossi ilus naisomanik?“

Aga wana wastas:

„Miks ei ütle sa nime? Sa arwad ilusat Elisabethi, kellele ükski mees ei saa läheneda, ilma temasse armumata.“

Nüüd kahwatas Noor-Ants ja wastas weretumail huulil:

„Jah, teda ma arwan!“

„Wiiskümmend aastat on ta minu kõrwal minu abikaasana istunud, on tagawarakambri wõtmeid oma wöö küljes kannud ja minu last nende all. Tema on mulle, nagu öeldakse, ustaw

naine olnud. Jõledad, mis teawad nad küll ühe naise mõtetest! Kellele kuulusküll naer, mida ta minule einäidanud, kellele kuulusid mõtted, mis ta mulle ei awaldanud, ohked, mis ta rinnast tõusid unistustes? Wiiskümmend aastat on olnud ta minu naine, aga kes wastutab selle eest, et ta ka tõesti minu oli? Minu! Milline julge sõna! Kuidas wõib öelda „minu“, kui jutt on elawast olewusest, inimesest, sellest põhjatumast mõistatusest, naisest, sellest kõigi mõistatuste mõistatusest! Kuidas wõib öelda minu, kui armastatakse! Sest see, kes armastab, on ainus, kes mõistab, mis see sõna tähendab, aga ta on ka ainus, kes seda iial ei julge ütelda! Ses wäikses sõnas, ses „minus“ seisab armastuse needus.“

„Waletad,“ ütles Noor-Ants wärisewal häälel, „tema pole sinu oma, ta ei ole iial sinu olnud.“

„Ei, ta ei ole iial minu olnud, aga nüüd, nüüd on ta minu! Kuuled sa?“

Wana tõstis käe ja Noor-Ants kuulis tumedastikõlawate kellade kaja. Ja wana ajas enda sadulas sirgeks ning hüüdis wõidurõõmsalt:

„Elisabeth on surnud! Wiimaks ometi on ta minu!“

Nüüd tõmbas Noor-Ants mõõga tustest, tõstis ta üles, otsa wana rinnale sihtides, ja küsis:

„Kes sa oled?“

Wana istus sama rahulikult kui enne ja wastas häälega, mis kõlas wäsinult ja kogeledes:

„Kes ma olen? Ei midagi, weel vähem kui ei midagi. Wana mees, kes peab surema. Aga kord oli aeg, mil mind nimetati Noor-Antsuks.“

Nüüd kajatas Noor-Antsu rinnust rõgin; ta andis hobusele kannukseid ja tormas nõdrameelse hoobiga wana kallale. Aga mõök wuhises läbi tühjast õhust ja Noor-Ants kukkus üle hobuse pea maha.

Sealt leiti ta tund aeg hiljem surnuna, ja maapind tema ümber oli kaetud werrega. Ta lebas seliti ja ta silmad wahtisid üles õhuse, ehmatusest suured.

Wie palmipuu saar.

Inglise kirjaniku Ottowell Binns'i romaan.

8

Rõheldes jäi Callaghan seisma ja murdis pead, mis see paak ja hääled küll võisid tähendada. Sõbral ja revolvril ei olnud ja sellepärast ei mõinud tema ka lasta. Mõit oli Saawale lastud?

See paistis olevat tõenäoline. Kahtlemata wiibis ta sõber suurimas hädaohus ja wajas abi.

Kui see Callaghani teadwusse tõusis, jooksis ta tuljalu sinna poole, kust paak oli kostnud.

Hüüded muutusid itka walgemaks, ei tulnud aga enam samalt kohalt, waid tulid mitmest suunast. See segas Callaghani ja ta kuulatas kirekõrwul, kus need hüüdjad küll wiitfid olla.

Sellejuures kajas temale kõrwu mingisugune teine lahin, teesugune, nagu tungiks mõni metsloom dshunglilt läbi.

Natuse aja pärast wõis ta selgesti kuulda paljaste jälgade pehmet sammumüdinat. Kuna ta kirisõrwul kuulas, ilmus pöösaste wahelt üks neiu, kes unenäolik ilus oli. Neiu pidab, mustab juuksed langefid lahtiselt õlgadele ja kaitfid peaaegu isegi ta kaunikujuulised kätwarred kinni. Neiu mustadest silmadest paistis hirm. Ta sarlakpunased huuled olid pooleldi awatud ja lastfid esile paista kaht rida pärllitaolist hambaid. Rummalisest leidist laetud rind woogas hingeliste arewusest ja kirest jooksi. See imetaolik olemus jäi filmapiiguks kuulatahes seisma — kui wõluw — hirmu ja kohmetuse kaju.

Wõluwana silmitsees teda mees, kes suure sõnajala taga seisis. Et olnud raske oletada, et see neiu keegi muu ei mõinud olla kui Robjohni tütar.

Kui hüüded metsas jälle kuuldawale tulid, pööras Callaghan äkki ümber, misjuures neiu temale otseteed käte wahel jooksis.

Minah kiljatas waljusti ja näis filmapiigu tohtwat maha kukkuda. Wäsinult ja tahtetult rippus ta pooleldi kinnipigistatud silmil Callaghani käte wahel, ja see tundis, et neiu haawalehena wärises.

"Ara kardad," ütles Callaghan rahustades. "Olen sinu ja su isa sõber. Sa oled ju ometi Minah ja põgened küll mehe eest, kes su eile kinni wõttis? Mind ei tarwitse ja kartad!"

Neiu silmitsees teda filmapiigu uurides ja wastas siis lihtsalt:

"Usun Teid. Seal taga on mehed, kes mind taga ajawad ja Teie tapisid, kui nad Teid leiaksid, nagu nad tapsid mehe, kes mulle wõsastikust lüüdis. Kuule! Seal on nad tulewad!"

Callaghan ei mõinud sellejuures kahelda. Hüüded tulid itka lähemale ja talle sai selgeks, et mehed metsast neiu otsisid. Iga pikem wiitamine oli siis temale kui ta neiu hädaohul. Temal oli küll tung sõbrale appi rutata, aga ta ei teadnud ejiotsa, kuidas seda teha. Selle wastu oli kahtlemata tema ülesane seda hirmunud neidu, kes Balgrave kaitse all seisis, kindlasse warjupaika wiia. Alles siis wõis ta sõbra saatusest ojamõtta. Teist walikut oli tal waewalt, ja sellepärast oli ta otjust koge küps.

"Tule," ütles ta, "ma wiin su oma õe juure."

"Teie õde?" küsis neiu waltselt oma pehme häälega. "Neiu siin saarel?"

Ta ilusad silmad juurdusid hämmastuses ja lõit ta nagu ilmutas imestust.

"Jah," wastas Callaghan ruttu, "tule kaasa!"

Põimud aega laotada. Tagaajajate kisa tuli itka lähemale ja Callaghan pidi kartma hakkama, et nad ümber piiratakse. Ta kahmos neiu käest kinni ja ruttas minema. Nüüd tema kõrwul käis tasatelt kui kass. Waewalt näisid ta jalad maad puudutawat.

Callaghan waatas temale kui imele. Tema arust paistis olevat mõtmatu neiu isa, kes Njito Steni kohwikus suri, olemist sellase iludusega ühendada. Ta ei teadnud, et neiu ema oli kuulunud dyatide raasfi, kelle naised wäga ilusad on. Ja Callaghan tundis, nii edasi jookstes ja neiu taetõrwul hoides, südames sügawat poolehoidwust neiu wastu.

Wäsimalult ruttasid nad edasi, tagaajajate poolt jünnitatud hüüetest ja kabinast. Kuts lorda oletis Callaghan peaaegu tapatimedega kinni kassanud sõnustesse kullunud, kui neiu teda selle eest ei oletis hoidnud.

Suus jäid nad kuulatahes seisma. Ja suutsid tagaajajaid ainult weel nõrgalt, laugelult kuulda. Hinnalised olid nähtawasti jäljed laotanud. Kui neile jälle kindlustunne hakkas tulema, tuli Callaghani jälle ta sõber meele, kes hädaohus wiibis.

"Misingune oli see mees, kelle nad tapsid, Minah?" küsis ta jostitades.

„Suur mees, juustega kui punane papagoi.“
 Andy Callaghani nägu tumeneb, mida neiu kohe märkas.

„Oli ta sinu sõber?“

„Jah. Ja sina ütled, et ta surnud on?“

„Teine suur mees, kelle käest ma põgenesin, lastis ta maha, kui ta mind pööstaste taga ootas. Ta laskus maha ja peab wististi olema surnud.“

„Oled ja selles kindel?“ küsis Ta aghan ruttu. „Sa ei wõi seda kindlasti teada. Tule, läheme minu õe juure. Ma pean seda teada saama.“

Ilma enam rääkimata läksid nad teele ja nägid warsti alla kitsale rannale, kus Blake Nora seltsis toitu walmistas. Nende ligidal istus San- Tshun, filmad merele pöördud.

Minah filmittes mõlemat neiu terawasti.

„Sinu k.ks öde?“ küsis ta ruttu.

„Ei,“ wastas Andy naeratades. „Minult see üks, kes tule ääres seisab. Teine on keegi, kelle saatus meie hulka tõi.“

„Sinu öde meeldib mulle,“ ütles Minah rahulikult.

Nad läsid koos alla rannale.

Blake, kes neid kõige enne märkas, wahtis esiti Minahle nagu hüpnootiseerituna otša ja jooksis neile siis wastu.

„Põrgu ja klapermaod! See on ju sama neiu, keda mr. Balgrave läts tooma. Aga kus on mr. Balgrave?“

„Et tea. Minah ütleb, tema tapetud kuulga. Meid ajasid hiinlased taga, ja sellepärast tahtsin seda noort neiu warju tulla, enne kui lähen järele vaatama, mis Jaawast on saanud. Kui ta weel elab, siis wajab ta minu abi.“

„Wäga õige, rutake! Ei ole aega kaotada. Mina lähen kaasa, ja kui temale on midagi juhtunud, siis olgu Jumal ise armuline sellele mehele, kes ta tappis.“

Blake hääl oli kare, ja näost paistis otsustatus, Callaghani oli wastumeelt, neidusid üksi jätta, aga ta arwas merimehele wastuwatlemise asjatuks. Sellepärast ei wastanud ta Blakele midagi, waid pööras Nora poole,

„Nora, see on Minah, keda me siia otsima tulime. Balgrave on kas surnud wõi wangi, ja sel juhtumisel raskesti haawatud, nii et —“

Ta peatas äkki, nähes oma öde nagu noapiste all tuigatawat. Wõimalikud oletused, millele ta seni ei õlnud mõtelnud, tõusid ta silmade ette. Ei tema ega ta öde polnud märganud, et San- Tshun kuulatahes oli lähenevad ja Morale nüüd kummaltki filmil otša wahtis.

Statufese aja pärast jatkas Callaghan:

„Pean teadma, mis temale on juhtunud. Blake ei taha ühelgi tingimusel maha jääda. Sameelega ei jätaks ma ta teid üksi siia, —“

„Mine aga,“ sofstas Nora pisarfilmil, „Suu maha nimel, mine!“

„Sa hoolisid Minah eest ja kaitses teda?“

„Muidugi. Kuibad wõid ja ometi niikaua wiimitada, kuna ja ometi tead, et Jack —“

Ta ei jaksanud seda mõtet edasi mõelda ja astus Minah juure, selle käest kinni wõttes, kuna Andy Callaghan talle eeskirju andis.

„Rustutage tuli ja katke ta ase kiwaga, sest wäga wõimalik on, et hiinlased Minahit otsides siia tulewad. Kõige parem on teil jääda korbastesse, kust teid keegi ei leia, ja ärge wadishimu pärast mingisugusel awatlusel kaldale minge.“

Blake, kelle waljalt näolt karsitus paistis, ronis juba kaljuseina mööda üles, Andy nokutas öde pead, hettis wael wiimise pligu Minahle ja järgnes merimehele.

San-Tshun seisis weel itka liikumatuna. Ta nägu oli maskitaoline tarretu ja ainult ta filmad näisid elawat. Kuid mehed kaljule ronisid, tegi ta näoilme, nagu oleks ta tahtnud neile järgneda.

Jõudes kaljutipule, waatasid Blake ja Andy taha, enne kui metša astusid.

„Kas ainate, kus mr. Balgrave on, mr. Callaghan?“

„Ei sugugi, wälja-arwatud suun, kust tüdruk tuli. Aga me näeme warsti arrikut. Tehke wõimalikult wähe krabinat, aga selle eest hoidke filmad ja kõrwad lahti, Hiinlased on kahtlemata weel tüdrukut otsimas ja meil on küllalt põhjust nendest kaugele hoida.“

Blake ei wastanud, waid nokutas ainult pead.

Siks ruttasid nad nii kiiresti kui suutsid paksust õhuhunglist läbi, sellejuures tihti kuulatahes seisatama jäädes, ilma et midagi rahutustegewat oleksid kuulnud. Gmba kumba, kas oli tüdrukuga tagaajamisest loobunud wõi tagaajamine oli läinud suunas, mis tagaajajad neist kaugele wiis. Kumbki mees ei rääkinud, kuni nad jõudsid lagendikule, kus Jaawagi oli käinud. Callaghani hoiatama süstina peale lastusid mõlemad sõnojalgade wahlele.

Tahtmatult pöörasid nende filmad palmipuuhebest omale, kust wälja laskas mõrgaw hääl. Kaks meest tulid sealt wälja, kolmas walge mees, keda Blake teise saare kaldal oli näinud.

„See on salga juht,“ sofstas merimees Callaghanile.

„Ja mees, kes Jaawa maha lastis.“

Walge mehe käjul kiskusid hiinlased omni tükkideks. Walge proowis iga tütki, enne kui ta selle maha wistas.

„Kahlemata otsivad nad risti. Ta nähtawasti ei usu, et rist ainult mõnajaal kätte saadaw on, ja otsib nüüd läbi kõi, milles ta wõimalikul korral wõiks peituda.“

Lühitse ootamise järele lahmas Blake Callaghami käsiwarrest kinni.

„Nad lõpetawad juba otsimise, mr. Callagham. Waadake aina, kui petunud nad on.“

Tõepoolest näis walge mees, mida kauge male lammutamine eenes, selle wastu huwi kaotawat. Sagedasti pööras ta ikka weel kibedasti tegutsewate hiinlaste poole ära ja wõttis mõttikult merele. Üksa ootamatult andis ta lühitse käsu, mis järele hiinlased oma lammutamistöõ lõpetasid, ja sammus, tema järel hiinlased, üle lagendiku.

„Nad on lõpetanud,“ sosistas Blake. „Et te, mis nad küll nüüd tegema hakkawad? Sa kus wõib küll mr. Walgrave wiibida?“

„Küll me ta juba leiame; siin ta igatahes ei ole. Rõdige parem on, läheme neile järele, wähest juhivad nad meid tema juure.“

„Mis muud, kui laseme käia, mr. Callagham! Nad lähewad alla merealdale; loodetawasti on Seal õigus!“

Etewaatlikult ronisid nad mäest alla, iga- sugujust kolinast lülatas. Wäimaks jõudsid nad kohale, kust wälja said waadata. Sitwane rand seisis waewalt tosin sammude nende all.

Kui Blake, kes juhiks oli, sinna pilgu heitis, lahmas ta oma saatja käsiwarrest hoiatades kinni. Läbi wõstis, mis neid warjas, tundsid nad ära walge mehe, kes onni oli lastnud lõhtuda, ja mõlemad hiinlased, kes ühise rühmana ühe kolmanda hiinlase kõrwal seisis, kuna see kolmas hiinlane parajasti kummardas mehe kohale, kes liiwast liikumatult lamas.

Mingisugune tunne teatas neile, et see Saawa oli.

Kui kolmas hiinlane jälle püsti tõusis ja midagi walgele mehele Hiina keeles ütles, siis tundsid nad temast ära Njio.

„See kollane kaabakas!“ sosistas Blake.

Callagham ei wõistunud. Tema filmad peatusid neljal mehel ja ta mõtles weel järele, kas ta seitsme padruniga, mis tal weel rewolwris olid, wõis kallale tungi juleta Saawat ümbritsewale rühmale, kui wee poolt tulew sulin ta tähelepanu kõrwale juhtis. Sinna poole waadates nägi ta auriku poolt üht paati kaldale sõudwat. Kuna wähe juba liig wälge oli, siis paistis kallaletung tema arust olewat meeletus, ja ta pööras jälle kalda poole.

Kaks hiinlast olid Saawa jaoks tõstnud. Callaghamil ahwardas juba seda nähes lõhkedada. Nii ei olnud ta sõber siis mitte surunud, nagu ta seda oli kartnud; Minah oli elsinud. Saawa teha oli jalgadest kuni olani kõwasti manlanõõdriga seotud, aga ta wõis jalul seista. Saawa, mis oimukohasti kõrwan ulatas, tükkus weri. Aga see ei wõinud olla kardetaw, sest Saawa hakkid filmad piloufid wälge. Tema suu ümber oli seotud rätik, mis tal kõnelemist ei wõimaldanud. Teda filmitehes hakkas walge mees tema kõrwal pilkawalt naerma.

„Saatus on meie siis jälle kokku saatnud, mu südamest armastatud wend!“

„Wend?“ sosistas Blake. „Suur Jumal, see ei wõi ju olla wõimalik!“

Callagham, kes mõlemad mehi uuriwalt silmitse, oli teisel arwamisel. Hinge kinni pidades ootas ta, mis järgneb. Walge mees aga naeris uuesti kurja naeru, kust alatoonina wälja kostis ahwardus.

„Dean, et sa mind oled waritsenud ja kord, Palembangis, kui jõkke põgenesin, oleksid sa minu peaaegu tabanud.“ Jälle kajas pilkaw naer. „Nüüd aga pöördi teine lehekülge. Sinu tahtsid mind arwatawasti tappa, mina aga et ole wõrejännuline. Olen walmis sulle teatud tingimustel isegi ein kinnima. Pean saama selle smaragdristi, millest narr Robjohn sulle Njio kowikus jutustas. Tüdrukku suust, kes enda siia ära peitis, ma seda kätte ei saa, aga ma olen kindel, et minu armas wend selle jaladuse minule kõrwa sosistab.“

Mees peatas.

Seda pausi tarwitas Blake selleks, et Callaghamile sosistas:

„Ennem laseks Saawa enda üles puna; filmitege teda aina.“

See oli ta Callaghami arwamine. Ta sõbra hakkid filmad loitsid wõimatus wihas ja midagi ta näol ei lastnud järelandmist enustada. Callagham jälgis oma ees käiwat waatemängu nii põnewalt, et unustas rewolwri oma käes ja ta paadi, mis kalda poole sõudis, kuni see rubjedes liiwale jooksis ja sealt weel kolm hiinlast maabusid.

Samal hetkel wõttis walge mees jälle sõna.

„Sa ei soowi seda mulle siis mitte kõrwa sosistada? Noh, hea küll, siis wõtame tarwitusele teised abinõud. Sa tunned küll Njio, aga sul pole weel wõimalust olnud imestada, kuidas ta kangelaselt õskab rääkima panna.“

„Suur Jumal, nad tahawad teda piinata,“ sosistas Blake ehruudes, „ja Hiina kombokel.“

„Laske see kurat maha, mr. Callagham, enne kui ta sellega saab hakkama.“

Callaghan tõstis revolwri. Ta ei wõinud enam wiitwitada, kui tahtis sõpra päästa. Oma hädaoht, mille pauf esle kutsus, oli unustatud. Ta tahtis parajasti lasta, kui läbi õhu lojas mingisugune hüüe.

Kuttu pööras ta, et näinud aga midagi.

Blake, kes püüki tõusnud, tähendas kärega jalgteele, mis lagendikule wiis.

„Wõtaks tont,“ sofstas ta, „tüdruk on nell käes!“

15. peatükk.

Rahfordue üllatus.

Blake sofstatud sõnu kuuldes jahmatas Callaghan kohutawalt. Kui Minah wangistatud oli, siis oli Balgravel waewalt weel midagi lootat. Samuui sattus siis tüdruk wäga raskestesse seisuforda.

Uga warsti hakkas ta kergemini hingama. Jalgteed mööda alla tuli üks hiinlane, kelle tõrwal tõesti wiitis üks neiu, aga see ei olnud Minah, see oli San-Tshun. Blake filmitses tulijald wihaselt.

„Tüdruk ei näi pörmugi korimat,“ sofstas ta, „waid tuleb wabatahtlikult kaasa. Arwatawasti on ta rõõmus, et jälle omasuguste hulka saab, ja arwatawasti annab ta meie ära. Kui see sünnib, siis käänan ma ta ilusa kaela kahekorra.“

Ka Callaghanis tõusis arusaamatu hirm. Kui Blakel õigus oli, siis ähwardas Morat ja Minahit juurim hädaoht. Uga ta ei jaksanud tagasi tõrjuda mõtet, et tema ja Blake San-Tshunile ülekohut tegid ja see nii juhuslikult oli hiinlase kätte sattunud. See selgus kahlemata juba lähemal minuul. Kahlemata oli parem asja edaspidist arenemist ära oodata, enne kui ta. Balgrave wabastamiseks midagi ette wõttis, Salt Balgrave ümber filmitses üllatatult lähenewat paari.

„Kõigi jumalate juures — San-Tshun!“

Eeda hüüdis suur walge mees. Määratu häälestus paistis ta näost ja lojas ta häälest. Unustades oma wangi, jooksis ta tulijatele wastu. kuna Njio ja hiinlased Balgrave juure jäid. Balgrave wabatis San-Tshuni wihaselt.

Blake sofstas Callaghantie:

„Jaawaga on lugu nagu minuga. Ta lägits-taks San-Tshuni, kui see —“

Ohk küll ei Blake aga Callaghan seesmisi kokkukuulwust ei tunnud, sat neile ometi kofe selgeteks, et San-Tshun ja mees, kes ennaft Browniks nimetas, üksteisefele mitte ei olnud mõõrad. Nad kuulsid mõne kiire sõna noore hiinlanna juust ja siis ta laulwõttelift naeru, mida kuuldes Blake hambaid kiristas.

„See juudasetütar!“ sofstas ta hoigades. „Tahaksin teda kä —“

Callaghan tõstis hoiatades käe. Rakkemiseni pingutatud närwidega filmitses ta asjades arenemist. Ta nägi, kuidas tüdruk, niipea kui ta Njiot teretanud, Balgrave poole pööras, ja et see hiinlannat põlglikult wabatis. Tüdruk tujatas seda nähes ja palaw häbiwuna lagunes tu näole. Siis pööras ta naerdes Jaawa sõbra poole.

„Teie rõõmustate mind nähes, mr. Brown, ja Teie ka, Njio. Mina toon teateid juurest ristist, mis Teie weel pole leidnud, mis?“

„Uga mille me warsti leitame, San-Tshun,“ wabatis Brown naerdes. „See mees sin teab seda, kus ta seisab, ja peab seda melle warsti üttema.“

„See mees?“ küsis San-Tshun ja ta mandelfilmad filmitsesid Jaawa-Tsacki pilmanähtawa lugupidamatusega. „Tema ei tea seda ega tea seda siis ka ütelda. Paremt laske ta lipata — tema on lasutu!“

„Lipata? Mis sulle meele tuleb? Eane peab mul rist käes olema.“

Batistis, nagu ei oleks need sõnad San-Tshuni liigutanud. Ükskõikselt kehitas ta õlgn.

„Te tahate heameelega saada suurt ristit?“ küsis ta naeratades.

„Muidugi.“

„Uga Teie ei jaa seda, kui Teie Jaawa-Tsacki ei wabasta.“

Browni filmad pildusid wäike ja ta häälest kõmises kõn. Uga San-Tshun tegi, nagu ei oleks ta seda märganud.

„Seepärast, et ta seda ei tea, ja kui Teie talle midagi teete, siis ma Teile et ütlen, kust Te kallegi leiate, kes seda teab, aga Teie juurest on põgenenud.“

„Verdoemde! (Neetud!)“ kirus mees Hollandi keeles.

Siis kahmas ta tüdrukule õlgadest kinni ja raputas teda halastamatu waljusega.

„Sina soowit, et mina selle wahetuskauwaga lepiksin,“ kriiskas ta, „sina, sina —!“

Batistis heike aega, nagu oleks ta tüdrukul tahtnud hinge kehast wälja raputada. Siis aga lõpetas ta äkki ja hakkas karebasti naerma.

„Ma piisutan sind, San-Tshun, kui sa mulle weel kord tantsud seesuguseid wigurid teha!“

San-Tshun oli pilmanähtawalt raskesti pettunud ja mures, nagu seda ta kiire hingamine ja kahwatu nägu näitaksid. Tüki aega ei leidnud ta sõnu. Kuit ta aga jälle rääkis, siis selgus, et jelle kareda ümberkäimise all wõib olla ta närwid olid kannatanud, mitte aga ta julgus ja tahtejõud.

„Wõtte piitsutada. Minule on see üks kõik. Aga suure ristil saate waid juis, kui Jaawa-Jocki wabastate.“

„See wõtte karat!“ hüüdis Brown mihas märtsedes. „Kas mäletad weel Samarangi, San-Tshun, kus ma sind maonahast piitsjaga peksin?“

San-Tshun tuigatas.

„Mäletan,“ wastas ta tasakelt.

„Ja sa teab ka, mis Njio wäikete tüdrukutega teeb, kui need sõna ei kuule?“

„Deon, oga mina ei küsi sell. st. Katstuge ainult. Mina ei laulu sõnagi.“

„Lore!“ sofstas Blake. „See wäike tüdruk on truu kui kuld. Wõtan kõi tagasi, mis ütlesin. Ta tahab mr. Balgravi päästa.“

„Mulle näib see ka nii olewat,“ wastas Callaghan samuti sofstades.

Ta jälgis sündmust h'uge kinni pidades, et parajal ajal appi minna.

Brown, kes tüdrukut sel kumbel karistanud, wõttis temale näkku nii hirmsa näoga, et see teise juba ammu oleks järelandmisele wiinud. Aga San-Tshun jäi kuldaks ja tema seis näis Browni piisut kohnetawat. Njio oli Browni terawasti filmitsemud. Kui Brown enara muud ei osanud, kui kiruda, astus ta tema ette ja katkestas ta kirumiskwalingu.

„Nüüd räägin mina San-Tshuniga,“ ütles ta. „Siis teon warsti, mis ta tahab, ja teatan seda siis Teile.“

Wastust ootamata pööras ta tüdrukut poole ja hakkas temaga rääkima kodusel Kankunmurrokus, mida ükski walgetest ei mõistnud. Nad nägid atnult, et San-Tshun ärewalt Njioaga rääkis ja seejuures mitu korda Balgrave peale tähendas. Lõpule jõudnud, küsis Njio temalt weel midagi ja San-Tshunilt lühikest wastust saades pööras ta jälle oma walgete selfiliste poole.

„San-Tshun teab, kus põgenerud neiu on; ta töötab meid sinna juhtida, kui me Jaawa-Jocki wabastame ja —“

„Canem tahan olla neetud!“ hüüdis Brown. „Meile ei ole teda waja. Meil kahel ei ole raske Jaawat kõnelema panna ja kui ta ei tea, kus rist on, siis ütleb meile San-Tshun, kus tüdruk petnud. See jätk minu mureks, Jaawa jääb siia!“

„Mina tahan risti, mitte Jaawat,“ wastas Njio. „Töötasin San-Tshunile, kui meil rist läes, on —“

„Töötasid!“ hüüdis Brown temale pillawalt naerdes walele.

„Siin olla weel üks teine neiu, waga ilus, ütles San-Tshun. Ta ütles, meie wõiwat tema

saada ühes ristiga, kui Jaawa wabastame. Nii-uguse kauba tegin mina.“

Andy Callaghan suutis ainult suure wae- waga hüüet tagasi hoida. Kui Blake filmad tõsis, nägi ta, et selfilise nägu oli kahwa- tanud.

„See pagan tahab meid kõi ära anda, et aga Jaawat päästa,“ ütles ta, „ja Jaawa kagistaks ta sellejärele ära. Silmitsege teda ometi!“

Wangi pilladest, mis San-Tshunil wiibisid, rääkisid tõesti mõrtsukatlikud mõtted. Pilgust tema näele oli Callaghanile küllalt enesele ette- kutsutamiseks, et Jaawa selle hiinlanna sõnadega oleks purustanud, kui ta oleks rääkida saanud. Aga Njio ja Browni wahel ikka süawamats minew lõhe ei annud waatojatele aega Jaawa wõimatut wiha jälgida.

„Teie wõite ükskõik misuguse kauba teha, Njio, mina sellest ei küsi. See ei puutu mulle. Seft me jõuname ka nii sihile. Rõdristage seda meest weidi noaga, ja ta tunnistab ütles kõi, mis teab.“

„Kui Teie teda puudutate, ei ütles ma enam midagi,“ ütles San-Tshun.

Nähtawasti sai walge meest sellest aru. Jaawa poole kawalasti filmi pilgutades, pööras ta San-Tshuni poole.

„Suht meid tõmmu neiu juure, San-Tshun.“ hüüdis ta. „Me jätame Jaawa siia, ja kui sa oled oma töötuse täitnud, siis wõid tagasi tulla ja ta wabastada. Loobetawasti ta tänawat sind selle eest, oga ma kahtlen selles.“

San-Tshun, kes Jaawat ei olnud filmist lastnud, näis seda kahtlust jagawat. Walutuf- saius liikus ta suu ümber ja meelehakkalt waatas ta Jaawale. Siis muutus ta nägu jälle tarretuks ja otsustawaks.

„Teie annate mulle enne minekut noa, et ole?“ ütles ta Brownile.

„Noa, sina wäike saatan? Mis sa noaga teed?“

San-Tshuni wastus kõlas usutwana:

„Tagasi tulles wajan ma nuga tema kõi- dikute läbilõikamiseks.“

Weel enne kui Brown wastata jõudis, astus Njio neiu juure ja pigistab temale Lita meremehenoa piisku.

„Nüüd edasi! Suht meid, sa wäike Kan- luni tü!“

San-Tshun tuigatas. S'irm hõljus ta näost üle. Siis heitis ta pilgu noale ja toibas unest.

„Tulge!“ ütles ta ükskõikselfelt.

Kui ta jalgteed mööda hakkas lõhutud pal- milehtedest onni poole kõmplima, sofstas Blake Callaghanile:

„Jookste ruttu neidude juure. Mina jään seniks siia, kui kaabakad kadunud, ja wabastan Jaama. Siis tulen Teile tema seltsis järele.“

Nii lihtne, kui Blake selle ülesande arwas olewat, et olnud see tõesti mitte, sest waewalt olid hiinlased poole tee peale jõudnud, kui Njio wiimasele minnjale aõned kätub hüüdis, mille järele see jalamaid ümber pööras, kaldale tagasi läks ja, nuga põlwele, paadi äärel astus.

„Waht Jaawale,“ pomises Blake. „Njio on kawal kaabakas. Tema tagab Jaawat filmas püüda selleks pahaks, kui tüdruk õiget teed ei näita. Aga mina hiinlasi ei karda ja sellepärast minge, Callaghan. Teie peate olema neidude juures, enne kui —“

Callaghan tundis hädaohtu, milles mõlemad neid, Minah ja Nora, wiibisid.

„Jah, on wilmne aeg minna,“ ütles ta: „Arge lubage, et Jaawale midagi paha sünnib.“

Nende sõnadega kasus ta õhungalise, et teistest ette jõuda. Kord nägi ta lehtede wahelt salga minekut. San-Tshun sammus juhtides ees, siis järgnes Njio, oma walge seitsimehega westelbes, ja nende taga teised hiinlased.

Kõige suurema kiirusega jõudis ta läbi õhungalit kaljuseina juure. Selle tipule jõudes astus ta lagedale ja waatas merele. Mis ta seal nägi, mõjus tema peale kui elektrilööb. Wäljas, kari lõrwa, seitsis wäike aurik ankrus. Waewalt uskus ta oma silmi, kui laewa silmiises. Kaldaäärest tema alt kajas lärmikew naer, mispärast ta jälle õhungalise taganes.

Ta süda põluis mettikult õe ja Minah peale mõteldes. Kus wõtsid need küll olla? Kas olid praegu maabunud mehed nad üles leidnud, wõi hoidisid nad endid koobastes peidus? Kuidas lood ta olid, ta pidi enesele selgust muretsema, sest San-Tshunt juhatusel lähenewad hiinlased wõisid iga filmapilt kohale jõuda.

Maas roomates libises ta metsa alt edasi ja wahtis üle kaljudäre ettewaatitult alla.

Sellejuures tabas teda teine üllatus. Merelalbal seitsis punaste paledega ja kalafilmadega hollandlane van Dsterdijke ja tema ümber umbes tosin malailasi, kellele hollandlane nende keeles kõnet pidas.

Callaghan ei saanud kõnest sõnagi aru ja ei jäänud sellepärast teda ka kuulama. Kumbagi neitut ei olnud kaldal näha ja sellepärast lootis ta, et peidetud paat leidmatuks oli jäänud. Kuna ta weel kallaft filmadega jälgis, kuulis ta enese taga teatud kanguses hääli, mis teda sundisid sügawamasse õhungalisse taganema.

Hääled tulid lähemale ja warsti wõis ta wäiteft jalka San-Tshuniga eesotsas näha, ifka weel jamaš korras tules. Hinge kinni pidades waatas ta tulewatele sündmustele wastu. Tema

arust ei olnud see sugugi weel kindel, et hollandlane Njioqa ifka weel ühes kibara all wlibis. Kui Dsterdijke tallas oma pead, mis wägi wõimalik oli, siis oletasid Brown ja hiinlased wisiisti, et San-Tshun neid tahtis lõksu meelitada, ja sel puhul —

Ta ei saanud oma mõtet lõpuni mõlgutada, sest kui hiinlased lagedale tulid ja aurikut nägid, hakkasid nad kõlebafti karjuma. Brown aga tisenas:

„Araandmine! San-Tshun on meid kõiki ära annud!“

Hiinlaste hääled muutusid ifka kõledamaks. Kõmatas rewolwripurk, ja siis nägi ta San-Tshunit otseteed oma poole jookswat. Kuid warsti kadus ta tema filmist; tema asemel tuli nähtawale Brown. Mehe nägu oli hirmus wihane ja käes oli tal rewolwer. Et ta neiu tapaks, kui teda jälle näeks, oli kindel. Aga neiuft polnud enam jälgegi — sõnajalad nätsid ta neelud olewat. Brown jäi lohmetult seisma ja hüüdis Njiole mõned sõnad Inglise keeles, mille järele see kepiga pöösaid klopis. Mõttelt kuulis Callaghan oma warjupaigas Njiole mõned sõnad Inglise keeles ütlemat, mille hulgast Callaghan Jaawa niue kuulis. Brown seisis hetke aega nagu wägust rabatuna, siis hakkas ta mettikult kiruma ja kadus õhungalise.

Njio waatas talle tükitese aega kaheldes järele, siis kogus ta suguwentad oma ümber ja hakkas nendega ägedalt kõnelema. Ta kõneles alles, kui kaljuseina äärele tinnus üks malailane, keda küll Callaghan oma warjupaigast wõis näha, mitte aga Njio. Teine järgnes ja siis weel neli teist. Siis kerkis patsi hollandlase ümmargune nägu kaljuseinale. Üks malailastest sofstas temale midagi, mispeale malailased kahiks salgats jagunesid ja mitmesugustel teedel edast sammusid.

Natukese aja pärast, nii paistis Callaghanile, nägi Njio, kes weel ifka rääkis, ussi tultjat, sest ta hüüdis oma meestele holotuse ja kadus ruttu. Teised hiinlased jooksid temale karmesti järele, mis peale malailasid neile õhungaltesse ruttu järele tormasid. Wan Dsterdijke järgnes neile pikkamisi.

Kui ta Callaghani filmist oli kadunud, tuli sellele uus mõte. Kõik kaldal o'nud mehed olid hiinlast taga ajamas. See kestis kahilemata pikema aja ja lõitis Dsterdijke tähelepanu. Wõimalus, waheajal tegutseda, oli hea.

Ruttu ronis ta sõnajalgade wahelt wäija, kuni jõudis kohale, kust ta nägematult wõis kaljult alla saada. Kõedagi polnud näha. Pooledi libisedes, pööleldi hüpates ruttas ta alla koobaste poole.

Silmanähtawalt olid nende maskeeritud fiskeitõid nii, nagu ta nad jätnud. Etteawaatlikult lükkas ta oksad kõrnale ja puges fiske. Mõne sammu järele jäi ta kuulatahes seisma. Ta ei kuulnud küll midagi, aga talle paistis olewat tõenäoline, et Nora ja ta seltsiline, kes Osterdijket ja ta mehi määrganud, koopa sügawikku olid taganenud, kus nad peidetuna kõige suuremas hirmus endid warjaskid ja iga fiskeitungijat oma waenlaseks arwastid. Sellepärast hääbis ta talalesti oma õe nime.

„Nora! Nora!“

Kuigi ta hääb sumbutatud oli, näis koobas sellest omeli wastu tejawat. Natuke aja pärast arwas ta sofistatund wastust kuulwat. Ta läks kiiresti, dafi kuni kohani, kus koobas teisega ühines. Jõudes sinna, kargas äkki üks pruun kaju warjust tema kallale ja wistas ta pikalt.

16. peatükk.

San-Eshuni õhter.

Niipea kui Callaghan läinud, jäi Blake weel tüki aega liikumatult seisma ja jagas oma tähelepaneku hiinlase ja Jaawa wahel, kes wihasel näol pikalt maas lamab.

Minutid möödufid, aga kollane kurat, kes päädi äärel istus, ei liigutanud. Nuga seisis tal põwel ja pea pisut küljel. Kui mehe mustad silmad mitte ringi ei oleks wahtinud, oleks wõinud arwata, et ta magab.

Warsti tundis merimees eneses ärkawat elawat färsikut mehe tumma walwemele üle. See tundis teda ennast kõige suuremale ettewaatusle ja tegi üllatawa kallaleitungimise wõimatuse. Neg mööbus tegewusetus pikas ootamises, ilma et Blatel wõimalust oleks olnud nõu täidesaatmiseks. Brown ja hiinlased wõisid iga filmapill tagasi tulla, ja kui San-Eshunil forda oli läinud oma äraandliku kawatsust teostada, siis polnud Jaawa ast enam hea.

Kiire tegutsemine oli siin tarwilik. Kõistaw oli ainult, mis siin teha tuli. Hiinlane istus ikka weel kui kiwist raituna paadiserwal ja ei tahtnud sealt enne teiste tulekut nihkuda. Sellepärast oli Jaawale ligipääsmine wõimatu.

Meelehehtlikult waalas Blake ringi, midagi otsides, mis wahi oleks ta kohalt suutnud kaugele meelitada, ja ta oli sellega alles tegewuses, kui metjast äkki häälfesegu kajas, millele rewolwripauk järgnes.

Ruttu pööras ta hiinlase poole tagasi, et näha, millist mõju see kõik temale awaldab.

Hiinlane oli tõusnud ja seisis, nuga käes walmis, kuulatahes paigal. Blake peetumuseks istus ta lohe jälle paadiserwale. Merimees oli juba meelheitmas ja ojusstas hiinlasele äkki kallale karata, waatamata hädaohule mis teda sel puhul ähwardas, kui temale uus mõte tuli.

Tema jalgade ees maas seisis kiwid, mis wististi torm kord kalbale wisanud. Ta wõttis neid maast peotäie ja hakkas nendega paati loopima. Juba esimene kiwi tabas märki. Kiwi kukkus kerge kõrnaga paati. Kollane maas kargas püsti ja waatas kähku ringi, ilma et käreina pärtolust oleks aru saanud.

Teine kiwi tabas meest otse seljale. Nagu maost nõelatud kähwas mees ümber ja wahtis uudishimulikult ringi. Kuna hiinlane järele mõtles, wuhises kolmas kiwi läbi õhu otsekohe mehe jalgade ette. Mees nägi seba, wõttis kiwi üles ja waatas siis õhugi ääre poole. Nähtawasti oli ta selgusele jõudnud, kust kiwi tuli, sest ta hakkas tihnikule lähenema, et saladusliku tallaletipumise põhjust leida.

Blake süda hakkas seba nähes kangesti põksuma. Wiimats awanes talle wõimalus oma kawatsust teostada ja sugugi mitte liig waro, sest ta kuulis oma taga tihnikus juba hääli ja kahinat, mis kuulutasid, et nende tekitajal tuline rutt taga oli.

Hiinlane oli waheljal murekult lähenenud ja wahtis wäljast pöösastesse. Sette hiljem seisis ta just selle koha all, kus Blake peidus oli. Waewalt weel kolm sammu lahutasid neid, kui merimees äkki tõusis, ja enne kui hiinlane teda weel täielikult näha sai, temale oma kõrgemalt seisupaigalt peotäie kiwe kõigest jõust otse näkku wiskas ja kõige suurema kiirusega järele hüppas.

Hiinlane kukkus Blake teha järjul tõukel pikalt, mis juures nuga tal käest maha libises. Ta toibus aga ruttu, ja warsti weeres paar meelehehtlikust mõtteluse üle kiima, kummagi mõrtjukamõtteid südames. Hiinlane hammustas ja kriimustas nagu titzer, hakkas Blakele pähe lööma ja katjus ta kõrist kinni kahmata. Kuit see t. l forda ei läinud, siis kopsid ta sõrmed Blake filmade järele, neid otsides.

Blake aga tundis juba hiinlaste metfikute mõttluse käsitust. Ta sai wastase mõtetest wõga hästi aru, kahmas hiinlase käerandmest kinni ja surus selle kõrnale.

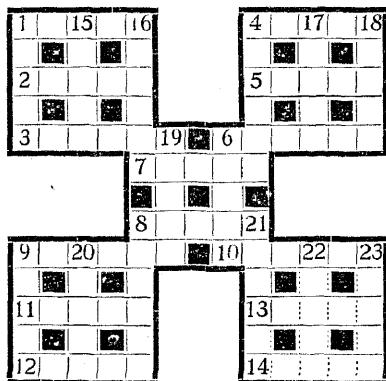
(Järgneb).

Hindmõistatus

Nr. 9 (99).

Ristsõnade mõistatus.

Kokkuseadnud E. Gutmann.

Sõnade tähendus.

Pahemalt paremale poole :

1. Metsloom.
2. Laewade lõpusiht.
3. Elus olewus
4. Musta wastand.
5. Naisterahwa nimi.

6. Kohtutegelane.
7. Sõjawäelane.
8. Juurwili.
9. Kuue sisemus.
10. Kala.
11. Wene rahaüksus.
12. Poolsaar Saaremaal.
13. Wankri osa.
14. Mõõdu üksus.

Ülalt alla:

1. Juudi sõimunimi.
4. Walwepostil asuw sõdur.
6. Mida heameelega oodatakse.
8. Metsloom.
9. Lind.
15. Luku osa.
16. Hoone toetaja.
17. Muinasaegse naise nimi.
18. Surema wastand.
19. Kuiwa liiwa omadus.
20. Meesteenija restoraanis.
21. Wana Greeka linn.
22. Wäsitab ning tüütab.
23. Arwu nimetus rahwa seas.

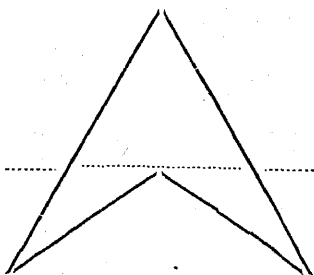
Lahendused tulewad saata „Romaan'i“ talitusele, Tallinn, Müüriwahe tän. 16 kuni 15. juunini. Lahendajate nimed awaldatakse „Romaan“ nr. 13 (103).

Õigete lahenduste saatjate wahel loositakse wälja : 1) Gustaw Suits — Lapse sünd ; 2) A. Tassa — Hõbelinik ; 3) Jaan Kärneri — Ajalaulud.

„Romaan'i“ talitus

Hindmõistatuse lahendused

Nr. 4 (94)

Nr. 5 (95)

k	ä	s	i	■	a	m	e	t
o	r	i	■	■	■	ö	l	u
n	■	i	■	■	■	d	■	h
n	u	l	l	■	k	u	k	k
■	h	■	o	j	a	■	ö	■
■	k	■	o	d	a	■	r	■
l	e	e	k	■	l	e	s	k
u	■	m	■	■	■	t	■	i
i	l	m	■	■	■	n	u	i
k	a	a	n	■	r	a	u	k

H. Heinbaum, A. Heiswald, E. Hargel, Heinrichson, Jaan Hargel, Arwed Johanson, And. Janson, F. Jsajer, E. Juurik, B. Johanson, Erich Johanson, D. Kotsensky, A. Rosenkranius, M. Käbin, K. Kihlefeldt, E. Kiwistik, A. Kauler, L. Kreegi, B. Kuum, Aita Killak, Agnes Kütt, Roland Kalaman, H. Kriimann, Karl Karn, Walter Kaasik, G. Kippar, Hans Kippar, Elmar Kukk, K. Kreitsmann, Salme Luuk, A. Luha, Armas Luige, W. Leiner, Alma Lipso, H. Link, A. Linquist, Senta Lepman, W. Lauri, Erna Mustik, E. Mikita, E. Möllifer, Ferd. Martinson, R. Mikk, K. Möttus, Ella Nipmann, Amanda Neumanskraft, Walfried Neumanskraft, E. Naber, Max Melramp, Wanda Naumann, S. Skolar, Rudolf, Ollmann, Wera Press, Erich Pärn, Richard Piihberg, Konstantin, Parol, W. Pukk, Richard Pallas, Olga Pärlin, G. Petri, E. Pärn, Alfred Petton, Ewy Pustak, W. Reinold, M. Redlich, Nelly Reintam F. Raudsepp, Lydia Riis, Herbert R. K. Rebane, M. Rosenstrauch, Ksenia Siitam Karl Saarepere, Am. Sarw, Egon Salon, Ellen Tamm, D. Timm, L. Pirky Ilse Tõnisson, Aleks. Tamm, Olga Toom Aleksander Ufer, A. Tohwer, R. Wissmann, C. Wahlmann, Paul Wesilind, Konstantin Wahtra, Helmy Walbe, Endel Wahtrik, P. Weimann, R. Walter, Feliks Willemsson.

Tartust: A. Allas, Joh. Jõul, L. Jõul, Olew Kruus, L. R. Kogre, O. Nõöp, Felix Oinas, Hillar Priima, A. Pilberg, A. Pääsuke, Hedwig Puijat, H. Reinwald, Leonhard Tobber, A. Wermann.

Walgast: Ed. Allas, M. Elias, O. Hiiop, Elwy Mürk, E. Neumann Irene Ruga, O. Sisask, Johanna Schulzenberg, Ella Tänna.

Wõrust: Linda Jõgewa, Jaan Kilk, A. Põld.

Pärnust: Als, W. Bluman, Sergei Elendt, Lilly Hendrikson, Hans, Ada Itter, Milda Kung, O. Kekart, E. Kewardt, Alfred Lõhmus, A. Mangel, Alja Melder, Elise Nuume, Oiderman, E. Siitam,

A. Steinberg. Ants Tõlp, Niidemann. **Willjandist:** August Aaman, W. Matsike, E. Oinas, A. Tults, Üprus.

Mõisakülast: Mihkel Palm, Arn. Reinhaus, Johannes Reinhaus.

Rakwerest: A. Hõbemägi, Fritz Kask, Joh. Kask, Lydia Mihkelson, Hilja Sildewer, Leili Sildewer, Felix Tenneberg.

Narwast: Lilly, Karin Roots. **Paidest:**

Leo Kersten, **Tapalt:** K. Juul, Freddy Kikirähn, W. Kull, E. Luuk, B. Luuk, H. Mikkin Joh, Rätsep, Aleksander Rätsep. **Jõhwist:** Clara Kask, Joh. Kangur,

Kohtla Järwelt: F. Anton. **Wägewart:** L. Aumees. **Sadalast:** Willem Dawel.

Laius Tähkwerest: Edi. **Aserist:** Lola Einberg, A. Tomingas, P. Trell. **Ristikülast:** Emilie Grents. **Kolust:** Jaan Gustawson. **Laupalt:** A. Haas, M. Kiisaar. **Mustweest:** Herbert Hansar. **Kurist** Hermann Krummast, Linda Uusmann. **Amblast:** Julie Kirnmann. **Kundast:** Karl Kudo, A. Tamm, Ed. Tann. **Lellest:** H. Koppel. **Keilast:** A. Kutpri. **Raplest:** E. Keigla, Salme Tiiwas, D. Tallenhof. **Petserist:** Marta Kristowing. **P. Jakobist:** M. Lewand. **Kasarist:** R. Lemmergas. **Türiit:** Ilse Rinderberg. **Juurust:** Joh. Kulderknup. **Koselt:** M. Oehren. **Kadrinast:** Ewald Olla. **Riisepere:** Johannes Org, R. Pilberg. **Kõnnust:** Jakob Wilippus. **Sondast:** L. Petror. **Märjamaalt:** Emsy Uusman. **Walgutast:** E Priks. **Haapsalust:** Wold. Kiwisto, Helmi Lapmann, Helene T. **Kuresaarest:** K. Taer. **Pääskülast:** K. Oronok. **Wõhmutalt:** F. Schmidt, M. Tsaan. **Sakust:** Arsen Seema, Wi-Re. **Nõmmelt:** Joh. Hutberg, Juta Pustak.

Neist wõtsid loosimisel: 1) A. Gailit „Muinasmaa“ — A. Wermann, Puiestee 7-1, Tartus; 2) Karl Rumor „Siiruwiiruline“ — M. Leewand, Pärnu Jakobist; 3) Eesaare Aadu — „Üle mäda-soo“ — Karin Awendt, S. Ameerika t. 31-5, Tallinnas.

„Romani“ talitus.

Narwas

müüwad ajakirja „Romaani“ üksiknumbreid nind köidetud aastakäike ja wõtawad tellimisi wastu:

Herra N. Koikson, Suur tän.

„ J. Widewik, jaama raamatukapp.

„Esperanto“ raamatukauplus, Juhkentali tän.

„Rahwaleht“ jagab maksuta raamatuid!

Ajaleht ja raamat

on igale inimesele paremateks sõpradeks. Nad on waimule sama tarwilikud kui kehale igapäewane leib. Ajaleht ja raamat awawad inimesele kogu maailma — uudised, elutarkuse, teadused, kunstid.

Meie kitsastes oludes ei suuda aga igaiüks neid mõlemaid enesele korraga muretseda.

„Rahwaleht“ on Eestis esimene, kes raamatu ja ajalehe rahwale kätte ulatab — wõimaldades omandada äärmiselt odawa hinna eest ühtlasi sisurikka ajalehe ja wäärtusliku raamatu.

1. aprillist peale kingib „Rahwaleht“ igale tellijale hulga sisurikkaid raamatuid. Igaüks, kes tellib „Rahwalehe“ 3 kuu peale, saab maksuta kaasa 100 marga wäärtuses raamatuid; 6 kuu peale tellides — 225 marga ja 9 kuu p. — 350 marga wäärtuses.

Raamatud saadetakse tellijaile koju kätte lehe kulul. Kaasaantawate raamatute nimekirj avaldatakse lähemal ajal.

Seda haruldast wõimalust, mis „Rahwaleht“ pakub igale raamatu ja ajalehe sõbrale, ei tohiks keegi jätta kasutamata.

„Rahwaleht on ajaleht kõigile, sest ta ei seisa ühegi erakonna teenistuses ja ütleb seepärast kõigile tõtt näkku.

„Rahwaleht“ ühes wäärtuslike kude kaasannetega maksab 3 kuu peale ainult 180 mk. 6 kuu p. — 350 marka ja 9 kuu peale 500 marka.

„RAHWALEHE“ toimetuse ja talituse asuwad:

Tallinn, Suur Karja tän. nr. 2.

„ROMAAN“

pakub oma aastakäikude näol määratumat lugemiswara, mis iialgi ei wanane.

Aastakäik	1922 a. ilu ehk poolnahkõites	700 m.
„	1923 a. „ „	900 m.
„	1924 a. „ „	950 m.
„	1925 a. „ „	950 m.

Kõitmatult 200 marka odawam.

Shokolaadi, kompweki
ja biskviidi tehas

A. Brandmann.

Tallinnas,

Wäike Tartu mantee 4/6.

Kõnetraat 15-94.